

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิก
โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

นางสาวภคมนพรรณ ชุมผาง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2560

**Living in the Philosophy of Sufficiency Economy by Members
of Philosophy of Sufficiency Economy in Community Project in Upper
North – Eastern Region**

Miss.Pakamonpan Chumphang

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2017

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกโครงการ
ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ชื่อและนามสกุล นางสาวภคมนพรรณ ชุมผาง

แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน
2. รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2561

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

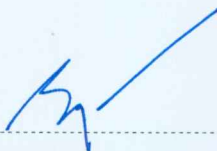
..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ ต่างวิวัฒน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา รุ่งโรจน์วิชย์)

.....

๒๖

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ตลอดเวลาให้คำปรึกษา คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเมตตา และเอาใจใส่เป็นอย่างดียิ่ง ขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของอาจารย์ มา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณี ต่างวิวัฒน์ ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการสอบทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำ เพื่อแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจนอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์วิชาความรู้ให้แก่ข้าพเจ้า

ขอขอบคุณสำนักงานส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น สำนักงาน เกษตรจังหวัดทุกจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ และสมาชิกโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงใน ชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ทุกท่าน ที่อนุเคราะห์ข้อมูลในวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบคุณบุคลากรสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวก และให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ด้วยดีมาโดยตลอด และขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจและมีมิตรภาพที่ดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง และบุคคลที่ใกล้ชิดที่ทำให้กำลังใจ ความห่วงใย และสนับสนุนการศึกษาส่งผลให้ข้าพเจ้าประสบความสำเร็จในวันนี้

ภคมนพรรณ ชุมผาง

กรกฎาคม 2561

ชื่อวิทยานิพนธ์ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจ

พอเพียงในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ผู้วิจัย นางสาวกมลนพรรณ ชุมพวง รหัสนักศึกษา 2599000151

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิก 2) การตัดสินใจเข้าร่วมของสมาชิกโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน 3) การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) การเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตของสมาชิกก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน 5 ด้าน และ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประชากรที่ศึกษา คือ สมาชิกโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ระยะที่ 1 - 5 ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคาม มุกดาหาร นครพนม สกลนคร บึงกาฬ หนองคาย อุดรธานี หนองบัวลำภู และจังหวัดเลย รวม 1,830 ราย กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวน 305 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบข้อมูลโดยใช้ค่า t-test

ผลการวิจัย พบว่า 1) สมาชิกกลุ่มส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 59.39 ปี เกือบทั้งหมด เป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร และมีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง ทั้งหมดประกอบอาชีพทำนา 2) สมาชิกกลุ่มส่วนมากมีเหตุผลที่ความสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการมากที่สุด คือ ต้องการความยั่งยืนและมั่นคงในด้านอาชีพ รองลงมา คือ ด้านประโยชน์ที่จะได้รับ 3) สมาชิกกลุ่มเกือบทั้งหมดดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด ในด้านคุณธรรม ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือปฏิบัติในท้องถิ่น การประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์และสุจริต 4) การดำเนินชีวิตของสมาชิกกลุ่มก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเศรษฐกิจ และด้านเทคโนโลยี 5) เกือบทั้งหมดไม่พบปัญหาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีข้อเสนอแนะว่า การส่งเสริมและพัฒนาควรคำนึงถึงความต้องการของเกษตรกรและประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการร่วมกับผู้นำชุมชนควรลงพื้นที่เพื่อชี้แจงโครงการแก่เกษตรกร

คำสำคัญ การดำเนินชีวิต หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งพาตนเอง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

Thesis title: Living in the Philosophy of Sufficiency Economy by Members of Philosophy of Sufficiency Economy in Community Project in Upper North – Eastern Region

Researcher: Miss Pakamonpan Chumphang; **ID:** 2599000151;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr.Benchamas Yooprasert, Associate Professor;

(2) Bumpen Keowan, Associate Professor; **Academic year:** 2017

Abstract

This research objectives were to study 1) personal information of the members, 2) the decision making to participate in the sufficiency economy project in the community by the members, 3) living on the philosophy of sufficiency economy practice, 4) the results of living on the philosophy of sufficiency economy after practice according to five aspects of self-reliance of the members, and 5) problems and suggestions of the members by living on philosophy of sufficiency economy.

The population was the member of the sufficiency economy project in the upper northeastern community phases 1-5 in the Provinces of Kalasin, Khon Kaen, Roi Et, Maha Sarakham, Mukdahan, Nakhon Phanom, Sakon Nakhon, Bueng Kan, Nong Khai, Udon Thani, Nong Bua Lamphu and Loei accounting for 1,830 persons. The sample size of 305 was calculated by using Taro Yamane formula's with 0.05 error level, and simple random sampling was applied. Data were collected by using interviewed questionnaire, and analyzed to determine percentage, mean, standard deviation, and compassion by t-test.

The research findings were showed that 1) the majority of the group members were female with an average age of 59.39 years, had their own farm areas and occupation in agriculture. 2) Majority of them had the most important reason for the decision making to participate in the project that was the needs for occupation sustainability and stability and the second reason was the benefit. 3) Almost all of them indicated at the highest level for living adhering to the philosophy of sufficiency economy in the moral aspects including the practice of the doctrine of religion and local traditions, work honestly and faithfully. 4) The living of members, before and after participating in the sufficiency economy project in the community were statistically significant differences at 0.05 level in five aspects, these were self-reliance, psychology, social environment, natural resources, economics, and technology. 5) Almost all of them had no problems in living on philosophy of sufficiency economy. They suggested that the needs and benefit of farmers should put in consideration for extension and development and collaboration among project officers and community leaders was necessary to provide interpretation of the project to the farmers.

Keywords: Living, Philosophy of sufficiency economy principle, Self-reliance, Upper Northeastern Region

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	10
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	10
แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง	17
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ	19
บริบทของกลุ่มส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	24
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	34
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	34
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
การวิเคราะห์ข้อมูล	41

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	45
ตอนที่ 2 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน	50
ตอนที่ 3 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	53
ตอนที่ 4 ผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน	57
ตอนที่ 5 ปัญหา และข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	65
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	70
สรุปการวิจัย	70
อภิปรายผล	76
ข้อเสนอแนะ	83
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	89
แบบสัมภาษณ์การวิจัย	90
ประวัติผู้วิจัย	102

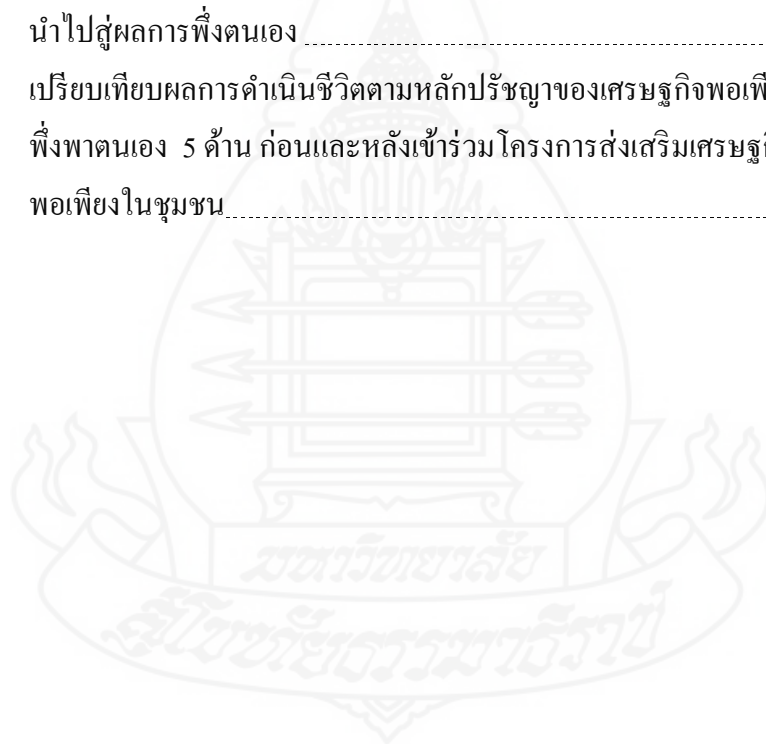

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนสมาชิกโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	35
ตารางที่ 4.1 สภาพข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	46
ตารางที่ 4.2 สภาพทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง	47
ตารางที่ 4.3 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน	50
ตารางที่ 4.4 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	54
ตารางที่ 4.5 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยพิจารณาจากคะแนนที่กลุ่มตัวอย่างตอบปฏิบัติ	57
ตารางที่ 4.6 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านเทคโนโลยี	58
ตารางที่ 4.7 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านเศรษฐกิจ	59
ตารางที่ 4.8 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านทรัพยากรธรรมชาติ	61
ตารางที่ 4.9 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านจิตใจ	62
ตารางที่ 4.10 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านสังคม	64
ตารางที่ 4.11 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง	65
ตารางที่ 4.12 ระดับปัญหาของกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง	67
ตารางที่ 4.13 ข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง	68

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ภาพที่ 2.1 สรุปหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	15
ภาพที่ 2.2 ภาพแสดงแผนที่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ระยะที่ 1 – 5	25
ภาพที่ 5.1 วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ และการปฏิบัติโดยดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่ผลการพึ่งตนเอง	81
ภาพที่ 5.2 เปรียบเทียบผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การ พึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจ พอเพียงในชุมชน	82

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการดำเนินชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก มีการแข่งขันกันอยู่ตลอดเวลา ทำให้ทุกคนต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อความอยู่รอดในสังคม รวมถึงสถานะเศรษฐกิจที่มีความผันผวน สินค้าอุปโภค บริโภคมีแนวโน้มที่สูงขึ้น ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่มีค่าครองชีพ หรือรายจ่ายในการใช้ชีวิตประจำวันที่สูงขึ้น ในขณะที่รายได้ต่ำกว่ารายจ่าย ความพึ่งพิงกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ความต้องการใช้ชีวิตที่สะดวกสบายนำไปสู่การกู้เงิน และการเป็นหนี้ ซึ่งสวนทางกับแนวคิดด้านเศรษฐกิจพอเพียงและสิ่งดีๆ ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่เน้นความพอดี ถ้าทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของแนวคิดดังกล่าว และน้อมนำไปปฏิบัติตามปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ได้พระราชทานแนวทางการปฏิบัติไว้ สังคมไทยก็จะมี ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอาชีพเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองและสามารถยกระดับคุณภาพความเป็นอยู่ได้ โดยการดำเนินชีวิตในแบบเรียบง่ายภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น

โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน เริ่มดำเนินโครงการตั้งแต่ พ.ศ. 2556 – ปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้น้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ครอบคลุมและชุมชนพึ่งตนเอง และมีความเข้มแข็ง รวมทั้งส่งเสริมให้เป็นศูนย์ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงและสร้างเครือข่าย ซึ่งโครงการดังกล่าวได้ดำเนินกิจกรรม โครงการระยะหนึ่งแล้ว โดยเปิดรับสมัครและคัดเลือกเกษตรกรผู้สนใจ จำนวน 30 ราย เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากสื่อ VCD แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเลือกกิจกรรมกลุ่มที่ตนเองสนใจ กิจกรรมการทำแผนครัวเรือนและแผนพัฒนากลุ่ม

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาสาเหตุการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนของสมาชิกโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน และการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติในการดำรงชีวิตเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านใดบ้าง รวมถึงปัญหาข้อเสนอแนะในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ใน

การกำหนดแนวทางในการส่งเสริมและจัดทำเป็นศูนย์กลางแบบเศรษฐกิจพอเพียง และขยายผลสู่ชุมชนอื่น หรือผู้ที่สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิก โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
- 2.2 เพื่อศึกษาการตัดสินใจเข้าร่วม โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนของสมาชิกกลุ่ม
- 2.3 เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่ม
- 2.4 เพื่อศึกษาผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเองของสมาชิกกลุ่ม
- 2.5 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

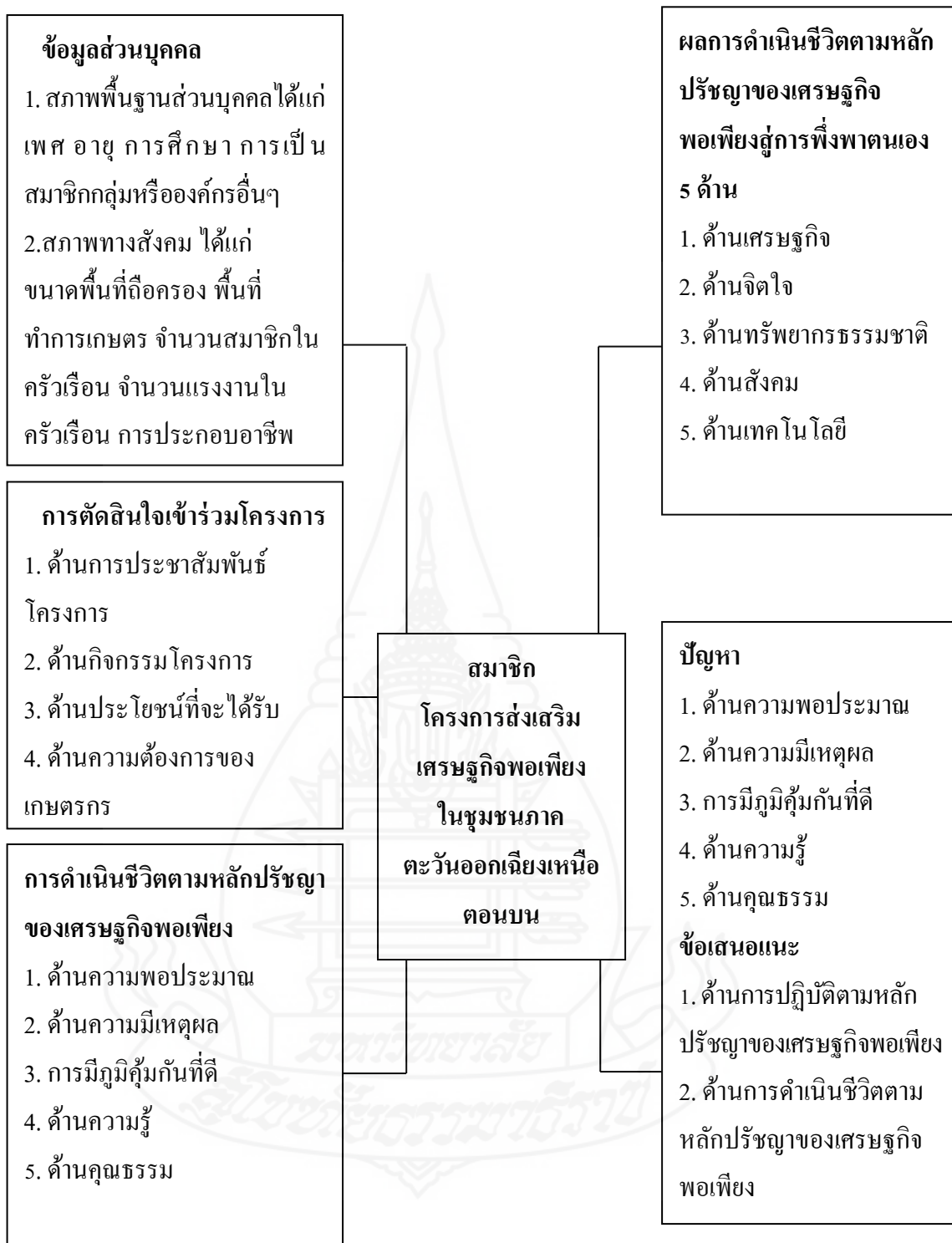
จากการศึกษาเรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยสรุปได้ดังนี้

- 3.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรอื่น
- 3.2 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วย ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน และการประกอบอาชีพของครัวเรือน
- 3.3 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ประกอบด้วย ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ ด้านกิจกรรมโครงการ ด้านประโยชน์ที่จะได้รับ และด้านความต้องการของเกษตรกร
- 3.4 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ด้านความพอประมาณ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความรู้ และด้านคุณธรรม

3.5 ผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ และด้านสังคม

3.6 ปัญหา และข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความรู้ และด้านคุณธรรม

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์โครงการ กิจกรรมของโครงการ ประโยชน์ที่จะได้รับ และความต้องการของเกษตรกร, ศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีมีความรู้ และมีคุณธรรม, ศึกษาการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ ด้านสังคม และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตพื้นที่ คือ กลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พื้นที่ 12 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคาม มุกดาหาร นครพนม สกลนคร บึงกาฬ หนองคาย อุดรธานี หนองบัวลำภู และจังหวัดเลย ทั้งหมด 61 อำเภอ/หมู่บ้าน ที่ได้รับคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ

4.3 ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ เดือน เมษายน – พฤษภาคม 2561

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน หมายถึง โครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยร่วมกับ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการปกครอง รวมทั้งผู้นำชุมชนและประชาชน ในการส่งเสริมถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้น้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ให้ครอบครัวและชุมชนพึ่งตนเอง และสามารถเป็นศูนย์กลางแบบเศรษฐกิจพอเพียงและสร้างเครือข่าย

5.2 กลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน หมายถึง กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ดังนี้

5.6.1 **กลุ่มระยะที่ 1** คือ เข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556

5.6.2 **กลุ่มระยะที่ 2** คือ เข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557

5.6.3 **กลุ่มระยะที่ 3** คือ เข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558

5.6.4 **กลุ่มระยะที่ 4** คือ เข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559

5.6.5 **กลุ่มระยะที่ 5** คือ เข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

5.3 **สมาชิกโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน** หมายถึง เกษตรกรผู้มีรายชื่อ 30 รายแรก ของสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ระยะที่ 1 – 5 ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มุกดาหาร นครพนม สกลนคร บึงกาฬ หนองคาย อุดรธานี หนองบัวลำภู และจังหวัดเลย

5.4 **การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ** หมายถึง สิ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ของสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย

5.4.1 **ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ** ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน และ บุคคล เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนบ้าน

5.4.2 **ด้านกิจกรรมโครงการ** ได้แก่ การประชุมชี้แจงโครงการ การเรียนรู้จากสื่อ VCD กิจกรรมการทำแผนครัวเรือน และแผนกลุ่ม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มฯ

5.4.3 **ด้านประโยชน์ที่จะได้รับ** ได้แก่

- 1) ได้รับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกที่มาเรียนรู้ร่วมกันทั้งในกลุ่มจังหวัดตนเอง และจังหวัดอื่นๆ
- 3) สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ แก่ครอบครัว และชุมชน เช่น การพึ่งพาตนเอง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ฯลฯ
- 4) ได้รับสนับสนุน เช่น ความรู้ เอกสารวิชาการเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยการผลิตด้านการเกษตร การศึกษาดูงาน
- 5) ไม่ต้องการย้ายถิ่นฐานเพื่อไปประกอบอาชีพ
- 6) การมีรายได้ และอาชีพที่มั่นคง เพื่อเลี้ยงครอบครัวได้อย่างยั่งยืน

5.4.4 **ด้านความต้องการของเกษตรกร** ได้แก่

- 1) ต้องการลดภาระหนี้สิน และค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

2 มีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3) ต้องการความยั่งยืนและมั่นคงในด้านอาชีพ

5.5 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

5.5.1 ความพอประมาณ หมายถึง การผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน หลีกเลี่ยงการบริโภคมีการแบ่งปัน หรือจำหน่าย มีการวางแผนจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือน และร่วมจัดทำแผนกลุ่ม เช่น พื้นที่ ทุน และแรงงาน ก่อนทำการผลิต การจัดทำบัญชีครัวเรือน การทำเกษตรอินทรีย์ หรือการทำเกษตรแบบปลอดภัย ลดการใช้สารเคมี

5.5.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การลดรายจ่าย - การเพิ่มรายได้ เช่น ปลูกผักกินเอง ทำน้ำยาอเนกประสงค์ การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ หรือการรวมกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย รวมถึงการลดต้นทุนการผลิต เช่น การเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง การทำสารชีวภัณฑ์ใช้เอง การจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย เพื่อตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นหรือให้มีความเหมาะสมตามความจำเป็น การช่วยเหลือและแบ่งปันเพื่อนบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต และการรวมกันจำหน่ายสินค้า เพื่อการต่อรองด้านราคา

5.5.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง กิจกรรมกลุ่มมีการการลงทุน และการออมทรัพย์ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นในการผลิต การใช้ทรัพยากรในการผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การรวมกลุ่มทำอาชีพเสริมหลังฤดูกาลทำนา หรือเวลาว่างเพื่อเพิ่มรายได้ การลดละเลิกอบายมุขต่างๆ เช่น สุรายาเสพติด และการพนัน การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร ได้แก่ ป่าไม้ แหล่งน้ำ และทรัพยากรอื่นๆ ในชุมชน

5.5.4 มีความรู้ หมายถึง การศึกษาค้นคว้า หาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง เช่น วารสารการเกษตร สื่อออนไลน์ หรือการลงมือทำลองผิดลองถูก การพัฒนาความรู้ด้วยวิธีการเข้ารับอบรม สัมมนา หรือ ศึกษาดูงานที่หน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชนจัดขึ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ การใช้ภูมิปัญญามาปรับใช้ในการดำรงชีวิต และถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่น เช่น การถนอมอาหาร การลดต้นทุนการผลิต

5.5.5 มีคุณธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิตด้วยการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือปฏิบัติในท้องถิ่น การประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์และสุจริต เคารพกฎ ระเบียบข้อบังคับของชุมชน ส่วนรวม/กลุ่ม และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด การมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานบุญประเพณีที่สำคัญของชุมชน

5.6 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้การพึ่งตนเอง 5 ด้าน หมายถึง การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันนำไปสู่การพึ่งตนเอง มี 5 ด้าน ดังนี้

5.6.1 ด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการลดต้นทุน หรือการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีภายในชุมชน เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน การผสมปุ๋ยใช้เองตามค่าวิเคราะห์ดิน การทำปุ๋ยหมัก การทำเกษตรดีที่เหมาะสม การทำปุ๋ยชีวภาพ รวมถึงการนำภูมิปัญญามาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทอผ้า การย้อมผ้าจากวัสดุธรรมชาติ การใช้สมุนไพรรักษา

5.6.2 ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนและแบ่งปันเพื่อนบ้าน หรือมีการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภคและจำหน่าย เช่น การแปรรูปปลา การแปรรูปข้าว การแปรรูปหน่อไม้ และผลผลิตอื่นๆ ในชุมชน มีการจดบัญชีครัวเรือน รายรับ – จ่าย การวางแผนการใช้จ่ายเงิน การลดหนี้และออมเงินในครัวเรือน

5.6.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ การใช้วัสดุธรรมชาติมาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น ใช้ใบไม้แห้ง หรือฟางข้าว หรือเศษหญ้ามาทำปุ๋ยหมัก หรือคลุมโคนต้นไม้เพิ่มความชุ่มชื้นให้ดิน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ไม่เผาตอซัง การบำรุงดินด้วยการปลูกปุ๋ยสดพืช และการปลูกพืชหมุนเวียนเกิดการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า

5.6.4 ด้านจิตใจ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันในครอบครัว และเพื่อนบ้านในชุมชน ร่วมกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ของชุมชนส่วนรวม รวมถึงสามารถปรับตัวต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

5.6.5 ด้านสังคม ได้แก่ การแบ่งปันปัจจัยในการผลิตพืช เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ย และอื่นๆ กับเพื่อนบ้าน การรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ใหม่ๆ กับเพื่อนบ้าน อยู่เสมอ รวมถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน

5.7 ปัญหาและข้อเสนอแนะ หมายถึง ปัญหาในด้านการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีประโยชน์ต่อการพัฒนา ดังนี้

6.1 สามารถนำข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางส่งเสริมและพัฒนาให้กลุ่มอื่นๆ ในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

6.2 เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปขยายผลสู่ชุมชนอื่นๆ

6.3 ทราบถึงปัญหาและข้อเสนอแนะ การดำเนินงาน โครงการและแนวทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการทบทวนวรรณกรรม และผลงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิก โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อนำมาใช้สำหรับการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมทั้งกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ส่วน ดังนี้

1. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ
4. บริบทของกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมแนวคิด เรื่อง “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficiency economy)” เพื่อเป็นกรอบแนวคิดเป็นปรัชญานำแนวทางการดำรงชีวิตในทางสายกลาง ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากประมวลและกลั่นกรองจากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) พระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 มีใจความว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ซึ่งความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบ ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและ ภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการ ต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐาน จิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกใน คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, น. 2)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ทรงเน้นย้ำ แนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความ พอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรมเป็น พื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤต และให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและ ยั่งยืนภายใต้ความเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม บรมราชกุมารี, 2558, น. 5)

หลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) การพัฒนาจะมุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ 5 ปี ที่จะสามารถต่อยอดในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมดุลผสม มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็น สำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคม คุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่าง สมานฉันท์ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศก็เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ และมี เสถียรภาพ การกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรม (คณะกรรมการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, น. 4)

เศรษฐกิจพอเพียง อาจจะขยายความได้ว่าเป็นการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตของคน ไทยให้อยู่อย่างพอประมาณตน เดินทางสายกลาง มีความพอดีและพอเพียงกับตนเอง ครอบครัวและ ชุมชนโดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ สิ่งสำคัญต้องรู้จักการพึ่งพาตนเอง

โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และรู้จักการนำทรัพยากรที่เรามีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีความสุขความสบายและพอเพียงกับตนเอง รัชกาลที่ 9 ทรงเปรียบเทียบเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนเสาเข็มที่รองรับความมั่นคงของบ้าน อาคารสิ่งก่อสร้างต่างๆ ดังพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) (จากวารสารชัยพัฒนาฉบับประจำเดือนสิงหาคม 2542)

“...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน
เปรียบเสมือนเสาเข็ม ที่ถูกตอกรอรับบ้านเรือนตัวอาคาร ใว้ นั่นเอง
สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม
แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป...”
(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

1.2 แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วรเดช จันทสร และคณะ (2551, น. 17) ได้สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ และไม่ตกเป็นเหยื่อของโลกาภิวัตน์

สุเมธ งามกนก (2554, น. 10) ได้สรุปหลักการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญ คือ ประหยัด พึ่งพาตนเอง ประกอบอาชีพสุจริต หลีกเลี่ยงการแข่งขันทางการค้าอย่างรุนแรง ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แสวงหาความรู้เพื่อให้มีรายได้พอเพียง เลือกใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับสังคม และมุ่งลดรายจ่าย

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2554, น. 4 - 5)

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยที่น่าประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็น การมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติเพื่อ ความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยามความพอเพียง ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้

3.1 *ความพอประมาณ* หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การจะทำอะไรต้องมีความพอดี พอเหมาะ พอควร ต่อความจำเป็นเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สภาวะสังคมแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น และไม่น้อยเกินไปจนกระทั่งไม่เพียงพอที่จะดำเนินการได้ ซึ่งการตัดสินใจว่าในระดับพอประมาณนั้นจะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบในการวางแผนและตัดสินใจอย่างมีคุณธรรมด้วย เช่น ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ทำให้สังคมเดือดร้อน ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) กล่าวถึง ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และเป็นการบริหารทรัพยากรให้เกิดการใช้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย จะพบว่า ความพอประมาณนั้น นับเป็นแนวปฏิบัติที่มีมายาวนานแล้ว สังเกตได้จากการดำเนินชีวิตของคนไทย “พออยู่ พอกิน” “พึ่งตนเอง” “ประหยัด เรียบง่าย และได้ประโยชน์สูงสุด”

สาลินา บุญเกื้อ และ นันทกาญจน์ ชนประหัยฐ์ (2557, น. 16) กล่าวถึงความพอประมาณ หมายถึง การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เป็นทุนเดิมของตนเอง หรือภายในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ก่อนที่จะแสวงหาทรัพยากรแหล่งทุนวัตถุดิบหรือสิ่งของ บริการต่างๆ จากภายนอก จึงจะเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะ พอควรกับสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น – ภูมิสังคม เป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาจากภายใน โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นชุมชนก่อน แล้วจึงค่อยขยายเชื่อมโยงกับภายนอกอย่างเป็นขั้นตอนตามความจำเป็น

3.2 *ความมีเหตุผล* หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ ครบวงจรบนพื้นฐานของความถูกต้อง ความเป็นจริง ตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม ทั้งในระยะเวลา ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และส่วนรวม การคิดพิจารณาแยกแยะให้เห็นความเชื่อมโยงของเหตุ ปัจจัยต่างๆ อย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบจะทำให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีข้อผิดพลาดน้อย การที่จะวางแผนดำเนินการสิ่งใดอย่างสมเหตุสมผล ต้องอาศัยความรู้ ขยันหมั่นเพียร อดทนที่จะจัดเก็บข้อมูล

อย่างเป็นระบบและแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ มีความรอบคอบในความคิด พิจารณา ตัดสินใจ โดยใช้สติ ปัญญา อย่างเฉลียวฉลาดในทางที่ถูกที่ควร

3.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้ทันที หรือกล่าวได้ว่าการที่จะทำอะไรอย่างไม่เสี่ยงเกินไป ไม่ประมาท คิดถึงแนวโน้มความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ แล้วเตรียมตนเอง เตรียมวิธีการทำงานรองรับกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อให้การทำงานสามารถดำเนินเป็นไปได้อย่างราบรื่นและนำมาซึ่งผลประโยชน์ในระยะยาวและความสุขที่ยั่งยืน

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัย ทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ดังนี้

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

แนวทางการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2561 เพื่อนำมาพื้นฐานในการปฏิบัติงาน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยกำหนดวิธีการและพัฒนาศักยภาพของนักส่งเสริมการเกษตรทุกระดับ ต้องทำความเข้าใจ แนวทางการส่งเสริมการเกษตรสมัยใหม่ มีความรอบรู้และเรียนรู้ตลอดชีวิต ก้าวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นที่พักของเกษตรกรได้อย่างแท้จริง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561, น. 8 - 10)

วราเชช จันทสร และคณะ (2551, น. 18) ได้สรุปเงื่อนไขความรู้ ได้แก่ ความรอบรู้ในวิชาการ ประสบการณ์ หรือองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบที่จะนำความรู้มาพิจารณาอย่างบูรณาการ เพื่อประกอบการวางแผนและการนำไปสู่การปฏิบัติด้วยความระมัดระวัง

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม คุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างให้เป็นพื้นฐานของคนในชาติ ประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร รู้ผิดรู้ชอบ ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและเหมาะสม ไม่โลภและไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปันและรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

5. แนวทางการปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2551) การสัมมนา “การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชนในลักษณะบูรณาการ” วันที่ 14 กันยายน 2549 ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย ได้กล่าวถึง “คุณธรรม” ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดีมีคุณธรรม แต่ละศาสนามีหลักอุดมการณ์และอุดมคติที่เกิดจากหลักแห่งความศรัทธาที่ต่างกัน แต่เราอยู่ร่วมกันได้ เพราะทุกศาสนามีหลักคุณธรรมเหมือนกันอยู่ 3 ข้อ คือ **ข้อแรก** ทุกศาสนาสอนให้ทุกคนยึดถือความเป็นจริง ความซื่อสัตย์ ซึ่งมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทุกศาสนา ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้พูดไว้ชัดเจนให้มีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต เรื่องความซื่อสัตย์สุจริตเป็นเรื่องใหญ่ เพราะฉะนั้นหากจะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชุมชน เราต้องปูพื้นให้ชุมชนนั้นเป็นชุมชนที่มีคุณธรรม และหลักอันแรกคือ ทุกคนต้องมีความจริงใจต่อกันทั้งต่อตนเองและชุมชน **ข้อสอง** การให้คุณค่าของความเป็นมนุษย์ ทุกศาสนาสอนให้คนรักกัน คนทุกคนที่เกิดมาในโลกใบนี้มีคุณค่าในความเป็นคนเท่ากัน ตามสถานะของสังคม เช่น เป็นวุฒิ เป็นตามสถานะของคน มีตำแหน่ง มียศมีบรรดาศักดิ์ สิ่งของแต่ละศาสนาสอนคือให้ยึดความเป็นคนไม่ใช่ยึดตำแหน่งหรือยศบรรดาศักดิ์ ซึ่งจำเป็นต้องมี เพราะโครงสร้างสังคมมีการแบ่งหน้าที่กันทำ แต่สิ่งที่อยากให้ยึดถือคือ คุณค่าของความเป็นคน **ข้อสาม** คือ ทุกศาสนาสอนให้มีความรักความเมตตาต่อกัน

ภาพที่ 2.1 สรุปหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง. สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. อังนิน เกษตรกรรมยั่งยืนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (2560, น. 5)

1.3 การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550, น. 18 - 21) ได้กล่าวถึง การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับสังคมทุกระดับทั้งระดับบุคคล ระดับชุมชน ภาคธุรกิจเอกชน และระดับประเทศ ดังนี้

1. ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสามารถ ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ทำอะไรเกินตัวรวมทั้งใฝ่รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคตและเป็นที่ยิ่งใหญ่ให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น หาปัจจัยที่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบสัมมาอาชีพ รู้ข้อมูลรายรับรายจ่าย ประหยัดแต่ไม่ใช่ตระหนี่ ลด-ละ-เลิก อบายมุข สอนให้เด็กรู้จักคุณค่า รู้จักใช้ และรู้จักออมเงินและสิ่งของเครื่องใช้ ดูแลรักษาสุขภาพ มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมรอบข้าง รวมถึงการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

2. ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้ รัก สามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกัน ในชุมชนและนอกชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์การการเงินสวัสดิการชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งการช่วยดูแลรักษาความสงบความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

3. ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน เริ่มจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์หรือกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปัน มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้น และพนักงานด้านการขยายธุรกิจต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปมีการเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคมและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่สำคัญต้องสร้างเสริมความรู้และจัดสวัสดิการให้แก่พนักงานอย่างเหมาะสม รวมทั้งต้องมีความรู้และเข้าใจธุรกิจของตนเอง รู้จักผู้ค้า ศึกษาคู่แข่ง และเรียนรู้การตลาดอย่างถ่องแท้ ผลิดในสิ่งที่ถนัดและทำตามกำลัง สร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง

4. ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศ โดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อย่างอย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมใน

การดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่ง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอด ภูมิปัญญาและร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2560, น. 5) กล่าวถึง การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จะช่วยแก้ไขวิกฤติทางเศรษฐกิจและปัญหาของสังคมไทยได้อย่างยั่งยืนเนื่องจาก 1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” ด้วยการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนอย่างพอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือย และใช้อย่างคุ้มค่า หรือหากมีการปลูกพืชผลก็ให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือจากการบริโภคจึงมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า 2) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความถนัด ทั้งในและนอกภาคการเกษตร เช่น ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การค้าขาย และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ และช่วยให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง 3) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของคนในชุมชน ในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน และสังคมโดยรวม ตลอดจนการธำรงรักษาไว้ ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยให้คงอยู่สืบไป

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง การดำเนินชีวิตอย่างพอดี พอเพียง ความมีเหตุผล ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป มีความระมัดระวัง และรอบคอบ อยู่บนพื้นฐานความรู้ และคุณธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง

2.1 ความหมายของการพึ่งตนเอง

สุเมธ ดันติเวชกุล (2543: 2) กล่าวว่า การพึ่งตนเองหมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไม่เดือดร้อน ยึดทางสายกลางในการดำรงชีวิต และสามารถพึ่งตนเองได้

อำพน กิตติอำพน (2550, น. 25 - 26) กล่าวถึง ความหมายการพึ่งตนเอง ว่าไม่ได้หมายความว่าทุกอย่างจะต้องทำด้วยตนเองตลอด แต่พยายามพัฒนาในการพึ่งตนเอง สิ่งสำคัญที่จะช่วยในการพึ่งตนเองที่ดีที่สุดก็คือ ความรู้ เรามีความรู้ในสิ่งที่เรากำลังจะดำเนินการมากน้อยแค่ไหน เกี่ยวกับความรู้ไม่ได้หมายความว่า ฉันรู้แค่นี้ ฉันจะทำแค่นี้ แต่เมื่อเริ่มวิเคราะห์ในตนเองว่าตนเองมี

ความรู้แค่ไหน ก็จะเริ่มแสวงหาความรู้ ซึ่งความรู้นั้นมีอยู่มากมาย เรื่องการพัฒนาในความรู้นั้นจะเห็นว่าเชื่อมโยงกับตัวเราเองก่อนแล้วขยายไปถึงว่า เราศึกษาแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในส่วนไหน และต้องทำตามขั้นตอนในการวิเคราะห์อย่างระมัดระวัง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543, น. 69 - 72) ได้ให้ความหมาย การพึ่งตนเอง (self-reliance) หมายถึง ความสามารถในการดำรงตนอยู่ได้อย่างอิสระมั่นคง สมบูรณ์ การพึ่งตนเองได้ มีได้ทั้งระดับปัจเจกชนและชุมชน คำว่า “ปัจเจกชนพึ่งตนเอง” หมายถึง การที่บุคคลสามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระ เช่น สามารถแยกตัวออกมาต่างหากจากพ่อแม่ มีความมั่นคงในชีวิต ตัดสินใจเรื่องสำคัญ ได้ หรือสามารถขอคำแนะนำของผู้อื่นมาประกอบการตัดสินใจของตน

แนวทางการคิดพึ่งตนเองของชุมชน 5 ด้าน คือ

1) การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี (technological self – reliance) การมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ เช่น เครื่องมือ เครื่องจักรกล และเทคโนโลยีทางสังคม เช่น การวางโครงการ การจัดการ มนุษยสัมพันธ์ เป็นการรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพ การบำรุงรักษาให้คงสภาพดีอยู่เสมอ เพื่อใช้งานเทคโนโลยีซึ่งหมายถึงรวมถึงของสมัยใหม่และของดั้งเดิมของท้องถิ่นที่เรียกว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” (folk - wisdom) ด้วย

2) การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (economic self – reliance) หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงสมบูรณ์พูนสุขพอสมควร และให้เกิดความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน จุดสมดุลอยู่สูงพอสมควรถึงขั้นสมบูรณ์พูนสุขดังกล่าว

3) การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ (natural self – reliance) ซึ่งหมายถึง สิ่งใดๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติในชุมชนหรือสามารถหามาได้จากธรรมชาติ มีความสามารถในการใช้ประโยชน์ และรักษาธรรมชาติให้ดำรงอยู่ ไม่เสื่อมสลายไป

4) การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ (psychological self – reliance) หมายถึง การที่สภาพจิตใจที่กล้าแข็งพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ การพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นในการปกครองตนเองในการป้องกันกิลเลศตมหาไม่ให้โลก โกรธ หลง หรืออยากได้ อยากมี จนเกินความสามารถของตนเอง

5) การพึ่งตนเองได้ทางสังคม (social self – reliance) หมายถึง สภาพการณ์ที่กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งมีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่น มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ หรืออาจขอความช่วยเหลือจากภายนอกได้ เป็นกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถระดับหนึ่งติดต่อสัมพันธ์กันด้วยดีสม่ำเสมอ

เบญจรัตน์ แพร่หลาย (2550, น. 14) ได้กล่าวถึง การพึ่งตนเอง หมายถึง การที่คนในชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน โดยการใช้สติปัญญา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น และวัฒนธรรมชุมชนในการแก้ปัญหาและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะเป็นกำแพงที่แข็งแกร่งในการสร้างอำนาจต่อรองกับภายนอก เพราะเมื่อชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ คนในชุมชนทุกครัวเรือนก็จะเข้มแข็งและพึ่งตัวเองได้เช่นกัน

โชคชัย ไทยเจริญ (2553, น. 28) กล่าวว่าโดยสรุปว่า การที่จะพึ่งตนเองได้นั้น จำเป็นต้องมีความเชื่อมั่นว่า ตนช่วยตนเองได้ก่อน โดยอาจรับการช่วยเหลือจากคนอื่นตามความจำเป็น และช่วยเหลือผู้อื่นตามความจำเป็น ซึ่งช่วยเขาแล้วให้เขาสามารถช่วยตนเองได้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2560, น. 61) กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตทางสายกลางยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ได้แก่

1. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตใจสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและประเทศชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
2. ด้านสังคมและชุมชน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการอย่างชาญฉลาด รู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งอยู่บนพื้นฐานการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
4. ด้านเทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีพื้นฐานและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม สอดคล้องกับ ความต้องการและสภาพแวดล้อม ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง
5. ด้านเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย การออม และสะสมเป็นเงินทุน

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การพึ่งพาตนเอง หมายถึง การลงมือทำด้วยตนเอง มีความพยายามในการพัฒนาตน การแสวงหาความรู้ สามารถช่วยเหลือตัวเอง และสามารถช่วยเหลือผู้อื่น อันนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ และด้านสังคม

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ

การตัดสินใจถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งที่มนุษย์ทุกคนจะต้องเผชิญ และปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เนื่องจากการตัดสินใจจะทำให้มนุษย์เลือก และได้สิ่งต่างๆ ที่คิดว่าเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงกระบวนการ และพฤติกรรมในการตัดสินใจของมนุษย์ ดังนี้

3.1 ความหมาย

บารุง สังข์ขาว (2554, น. 10) ได้กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง การพิจารณาโดยใช้ข้อมูล หลักการและเหตุผลวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนในการหาทางเลือกที่ดีที่สุด เหมาะสมที่สุด จากหลายๆ ทางเลือกที่สามารถตอบสนองเป้าหมายของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ

กุลชลี ไชยน์ตา (2553, น. 135 -139) กระบวนการตัดสินใจ (Process of decision making) หมายถึง การกำหนดขั้นตอนของการตัดสินใจ ตั้งแต่ขั้นตอนแรกไปจนถึงขั้นตอนสุดท้าย การตัดสินใจโดยมีลำดับขั้นของกระบวนการดังกล่าวเป็นการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผลและมีกฎเกณฑ์

ชนินทร์ เลิศประภรณ์ (2553, น. 9 – 10) ได้กล่าวว่า การตัดสินใจของบุคคล เกิดจาก กระบวนการตอบสนองความคาดหวังหรือความต้องการ ความคิดที่เกิดขึ้น ภายในตัวบุคคล โดยการตัดสินใจนั้นขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย ความเชื่อ ค่านิยม ข้อผูกพันต่างๆ อิทธิพลและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ซึ่งสามารถนำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการวิจัยสาเหตุของการตัดสินใจศึกษาต่อระดับปริญญาโทได้ ภายใต้แนวความคิดทฤษฎี นอกจากทฤษฎีที่เกี่ยวกับการตัดสินใจแล้ว ยังมีอีกหลายทฤษฎีซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้เช่น งานวิจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์ ซึ่งใช้ทฤษฎีการลงทุนในการศึกษา (บุญคง หันจางสิทธิ์, 2543) ทฤษฎีดังกล่าวจะอธิบายถึงการเปรียบเทียบต้นทุนทางด้านเศรษฐศาสตร์ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาเช่น ส่งผลต่อการพิจารณาเงินเดือน ความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่ การงาน เพื่อโอกาสในการหางานที่ต้องการ และได้รับการปรับขึ้นตำแหน่ง เป็นต้น ดังนั้นถ้าผลประโยชน์มากกว่าต้นทุนจะทำให้การตัดสินใจเลือกศึกษาต่อมีมากขึ้น

ณัชชา สุวรรณวงศ์ (2560, น. 16) สรุปกระบวนการตัดสินใจนั้นมีหลายขั้นตอนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของปัญหาหรือข้อมูลที่จะนำมาทำการตัดสินใจของแต่ละบุคคล ซึ่งส่วนใหญ่พบว่า ก่อนที่จะทำการตัดสินใจเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ผู้ตัดสินใจจะใช้วิธีการวิเคราะห์เพื่อประเมินทางเลือก ด้วยการนำหลักการและเหตุผลจากประสบการณ์ที่ตนเองมีเป็นเครื่องมือในการพิจารณาเลือก ทางเลือกที่ดีที่สุดและมีปัญหาน้อยที่สุดทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการตัดสินใจ นั้นๆ ด้วย

3.2 ชนิดของการตัดสินใจ

ไซมอน (Simon, 1960, P 5-6) ได้แบ่งชนิดของการตัดสินใจออกเป็น 2 ชนิดใหญ่ ๆ ดังนี้

1) การตัดสินใจที่กำหนดไว้ล่วงหน้าหรือมีแบบอย่างไว้ล่วงหน้า (Programmed decisions) เป็นการตัดสินใจตามระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบแผนที่เคยปฏิบัติมาจนกลายเป็นงานประจำ

เช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับการลาป่วย ลาภิจ ลาภวช การอนุมัติการเบิกจ่ายเงิน การอนุมัติผลการศึกษา เป็นต้น การตัดสินใจแบบกำหนดไว้ล่วงหน้านี้ เปิดโอกาสให้ผู้บริหารเลือกทางเลือกได้น้อย เพราะว่าเป็น การตัดสินใจภายใต้สภาวะการณ์ที่แน่นอน

2) การตัดสินใจที่ไม่ได้กำหนดหรือไม่มีแบบอย่างไว้ล่วงหน้า (Nonprogrammed decisions) เป็นการตัดสินใจในเรื่องใหม่ ที่ไม่เคยมีมาก่อน ไม่มีระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบแผนที่เคยปฏิบัติมาก่อน จึงเป็นเรื่องยุ่งยากแก่ผู้ตัดสินใจ โดยที่ผู้บริหาร หรือผู้ตัดสินใจ จะต้องคำนึงถึงความเสี่ยงและความไม่แน่นอนด้วย เช่น การตัดสินใจนำเงิน ไปลงทุนเพื่อหาผลตอบแทนหรือผลกำไรในธุรกิจ การตัดสินใจผลิตสินค้าตัวใหม่ การตัดสินใจในการขยายกิจการ เป็นต้น

3.3 กระบวนการตัดสินใจ

การตัดสินใจโดยใช้ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือช่วยในการหาข้อสรุปเพื่อการตัดสินใจ ขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจมีอยู่หลายรูปแบบ ตามความคิดเห็นของนักวิชาการ พลันเกต และแอ็ตเนอร์ (Plunkett and Attner, 1994, P 162) ได้เสนอลำดับขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้ (อ้างใน กุลชลิ ไชยนันตา 2553, น. 135-139)

1. การระบุปัญหา (Define the problem) เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะการระบุปัญหาได้ถูกต้องหรือไม่ ย่อมมีผลต่อการดำเนินการในขั้นต่อไป ของกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการตัดสินใจด้วย ดังนั้นผู้บริหารจึงควรระมัดระวังมิให้เกิดความผิดพลาดในการระบุปัญหาขององค์การ ทั้งนี้ ผู้บริหารควรแยกแยะความแตกต่างระหว่าง อาการแสดง (symptom) ที่เกิดขึ้นกับตัวปัญหาที่แท้จริงเสียก่อน ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่ยอดขายของบริษัทลดลง ซึ่งมีสาเหตุมาจากคุณภาพสินค้าต่ำ จะเห็นว่าการที่ยอดขายลดลงเป็นอาการแสดงและปัญหาที่ต้องแก้ไขได้แก่ การที่คุณภาพสินค้าต่ำ ดังนั้นผู้บริหารที่ชาญฉลาดต้องคอยสังเกตอาการแสดงต่างๆ ที่ต้องรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นต่อการค้นหาสาเหตุของอาการแสดงเหล่านั้น ซึ่งจะนำไปสู่การระบุปัญหาที่แท้จริงได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

2. การระบุข้อจำกัดของปัจจัย (Identify limiting factors) เมื่อสามารถระบุปัญหาได้ถูกต้องแล้ว ผู้บริหารควรพิจารณาถึงข้อจำกัดต่างๆ ขององค์การ โดยพิจารณาจากทรัพยากรซึ่งเป็นองค์ประกอบของกระบวนการผลิต ได้แก่ กำลังคน เงินทุน เครื่องจักร สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ รวมทั้งเวลาซึ่งมักเป็นปัจจัยจำกัดที่พบอยู่เสมอ การรู้ถึงข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ จะช่วยให้ผู้บริหารกำหนดขอบเขตในการพัฒนาทางเลือกให้แคบลงได้ ตัวอย่างเช่น ถ้ามีเงื่อนไขว่าต้องส่งสินค้าให้แก่ลูกค้าภายในเวลา 1 เดือน ทางเลือกของการแก้ไขปัญหาการผลิตสินค้าไม่เพียงพอที่มีระยะเวลาดำเนินการมากกว่า 1 เดือน ก็ควรถูกตัดทิ้งไป

3. การพัฒนาทางเลือก (Develop potential alternatives) ขั้นตอนต่อไป ผู้บริหารควรทำการพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ ขึ้นมา ซึ่งทางเลือกเหล่านั้นควรเป็นทางเลือกที่มีศักยภาพและมีความเป็นไปได้ ในการแก้ปัญหาให้น้อยลงหรือให้ประโยชน์สูงสุด ตัวอย่างเช่น กรณีที่องค์การประสบปัญหาเวลาการผลิตไม่เพียงพอ ผู้บริหารอาจพิจารณาทางเลือก ดังนี้ 1) เพิ่มการทำงานกะพิเศษ 2) เพิ่มการทำงานล่วงเวลาโดยใช้ตารางปกติ 3) เพิ่มจำนวนพนักงาน หรือ 4) ไม่ทำอะไรเลย ในการพัฒนาทางเลือกผู้บริหารอาจขอความคิดเห็นจากนักบริหารอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จทั้งภายในและภายนอกขององค์การ ซึ่งอาจใช้วิธีการปรึกษาหารือเป็นรายบุคคลหรือจัดการประชุมกลุ่มย่อยขึ้น ข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลเหล่านั้น เมื่อผนวกรวมกับสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์ของตนเองจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถพัฒนา ทางเลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การวิเคราะห์ทางเลือก (Analyze the alternatives) เมื่อผู้บริหารได้ทำการพัฒนาทางเลือกต่างๆ โดยจะนำเอาข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกมาเปรียบเทียบกับกันอย่างรอบคอบ และควรวิเคราะห์ทางเลือกในสองแนวทาง คือ 1) ทางเลือกนั้นสามารถ นำมาใช้ จะเกิดผลต่อเนื้ออะไร ตามมา ตัวอย่างเช่น ถ้าโศกนาฏพิบัติในการผลิตมอเตอร์ของแผนกผลิตเท่ากับ 500 เครื่องต่อเดือน แต่แผนกผลิตต้องผลิตมอเตอร์ให้ได้ 1,000 เครื่อง ภายในสิ้นเดือนนี้ โดยมีข้อจำกัดด้านต้นทุนขององค์การว่า จะจ่ายค่าจ้างพนักงานเพิ่มขึ้น ไม่เกิน 10,000 บาทเท่านั้น ทางเลือกหนึ่งของการแก้ปัญหา อาจทำได้โดยการจ้างพนักงาน ทำงานล่วงเวลาในวันหยุด และเวลากลางคืน แต่เมื่อ ประเมินได้แล้ว พบว่า วิธีนี้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นถึง 17,000 บาท ผู้บริหารก็ควรตัดทางเลือกนี้ทิ้งไป เพราะไม่สามารถนำมาใช้ได้ภายใต้ ข้อจำกัดด้านต้นทุน อย่างไรก็ตามทางเลือกบางทางเลือกที่อยู่ภายใต้ ข้อจำกัดขององค์การก็อาจทำให้เกิดผลต่อเนื้อที่ไม่พึงประสงค์ตามมา เช่น ทางเลือกหนึ่ง ของการเพิ่มผลผลิต ได้แก่ การลงทุนติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะช่วยให้แก้ปัญหาได้ แต่อาจมีปัญหากับการลดลงของขวัญกำลังใจของพนักงานในระยะต่อมา เป็นต้น

5. การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด (Select the best alternative) เมื่อผู้บริหารได้ทำการวิเคราะห์และประเมินทางเลือกต่างๆ แล้ว ผู้บริหารควรเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกอีกครั้งหนึ่ง เพื่อพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเดียว ทางเลือกที่ดีที่สุด ควรจะมีผลเสียต่อเนื้อในภายหลังน้อยที่สุด และให้ผลประโยชน์มากที่สุด แต่บางครั้งผู้บริหารอาจตัดสินใจเลือกทางเลือกแบบประนีประนอม โดยพิจารณาองค์ประกอบที่ดีที่สุดของแต่ละทางเลือกนำมาผสมผสานกัน

6. การนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ (Implement the decision) เมื่อผู้บริหารได้ทางเลือกที่ดีที่สุดแล้ว ก็ควรมีการนำผล การตัดสินใจนั้น ไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมี

ประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรกำหนดโปรแกรมของการตัดสินใจ โดยระบุถึงตารางเวลาการดำเนินงาน งบประมาณ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ ควรมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน และจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารที่จะช่วยให้การตัดสินใจเป็นที่ยอมรับ นอกจากนี้ผู้บริหารควรกำหนดระเบียบวิธี กฎ และนโยบาย ซึ่งมีส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7. การสร้างระบบควบคุมและประเมินผล (Establish a control and evaluation system) ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการตัดสินใจ ได้แก่ การสร้างระบบการควบคุมและการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารได้รับข้อมูล ย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ ข้อมูลย้อนกลับจะช่วยให้ผู้บริหารแก้ปัญหา หรือทำการตัดสินใจใหม่ได้โดยได้ผลลัพธ์ของการปฏิบัติที่ดีที่สุด

องค์ประกอบของการตัดสินใจ

1. ตัวผู้ตัดสินใจ โดยผู้ตัดสินใจมีความสามารถในการประเมินคุณค่า ประโยชน์ หรือความสำคัญของทางเลือกแต่ละอย่าง
2. ทางเลือก ผู้ตัดสินใจจะเผชิญกับทางเลือกจำนวนหนึ่ง ซึ่งถ้าไม่มีทางเลือกก็ไม่ต้องเลือก
3. ผลของทางเลือกในอดีต จะขึ้นอยู่กับทางเลือก ซึ่งการเลือกแต่ละอย่างแตกต่างกัน และไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

ซินินทร์ ชุณหพันธรัภย์ (2560, น. 9) กล่าวถึง การตัดสินใจของผู้บริหารจะต้องมีขั้นตอนพื้นฐานที่สำคัญ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การระบุถึงปัญหาหรือเรื่องที่จะทำการพิจารณา
- 2) การกำหนดทางเลือกต่างๆ ที่เป็นไปได้
- 3) การระบุถึงสภาวะการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
- 4) การระบุผลตอบแทนของแต่ละทางเลือก
- 5) การเลือกตัวแบบที่จะใช้ทำการตัดสินใจ
- 6) การตัดสินใจเลือกทางเลือก

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง การพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินทางเลือกด้วยหลักการ และเหตุผล จากปัจจัยต่างๆ เช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ โครงการ ด้านกิจกรรมโครงการ ด้านประโยชน์ที่จะได้รับ และด้านความต้องการของเกษตรกร โดยมีลำดับขั้นตอนกระบวนการตัดสินใจ เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีและตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด

4. บริบทของโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

4.1 ความเป็นมา

โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน” เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ.2556 ด้วยความร่วมมือของหลายหน่วยงาน เช่น สำนักพระราชวัง กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการปกครอง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นต้น รวมทั้งผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ งานได้แผ่ขยายไปในวงกว้าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้ร่วมกันเรียบเรียงเอกสารคู่มือการปฏิบัติงาน โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

โดยได้เริ่มดำเนินโครงการตั้งแต่ พ.ศ. 2556 – ปัจจุบัน มีผู้เข้าร่วมโครงการฯ รวมทั้งสิ้นจำนวน 24 จังหวัด 90 หมู่บ้าน ดังนี้

ระยะที่ 1 พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 จังหวัด 22 หมู่บ้าน

ระยะที่ 2 พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 จังหวัด 20 หมู่บ้าน

ระยะที่ 3 พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 จังหวัด 20 หมู่บ้าน และภาคใต้ 4 จังหวัด 4 หมู่บ้าน

ระยะที่ 4 พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 จังหวัด 20 หมู่บ้าน และภาคใต้ 4 จังหวัด 4 หมู่บ้าน

ระยะที่ 5 พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 จังหวัด 20 หมู่บ้าน และภาคใต้ 4 จังหวัด 4 หมู่บ้าน

หน่วยงานที่ร่วมดำเนินการโครงการฯ ประกอบด้วย สำนักพระราชวัง กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงมหาดไทย และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มี 12 จังหวัด จำนวน 61 อำเภอ/หมู่บ้าน จำนวนสมาชิก 1,830 ราย ที่ผ่านการเรียนรู้สื่อวีดิทัศน์ ขั้นตอนการเรียนรู้ของโครงการฯ ได้แก่ ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้และการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดทำแผนบุคคล จัดทำแผนกลุ่ม โดยเน้นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และการออม

4.2 วัตถุประสงค์

โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) เพื่อส่งเสริมให้น้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

5.4 ความหมายของกลุ่มส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

กลุ่มในงานพัฒนามีแนวคิดที่สำคัญเช่นเดียวกับกลุ่มในชุมชน โดยทั่วไป โดยกล่าวถึงกลุ่มว่ามาจากแนวคิดของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของมนุษย์ ที่จะดำรงอยู่ในฐานะของสัตว์สังคมที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยและสร้างวัฒนธรรมทางสังคมร่วมกัน ดังนั้น กลุ่มส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนซึ่งจัดเป็นกลุ่มในงานพัฒนาในชุมชน จึงหมายถึง การที่คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มารวมกันมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและมีพฤติกรรมตลอดจนการกระทำของแต่ละบุคคลเพื่อไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อสังคม มีแนวปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ให้ถือปฏิบัติตามฐานะที่ถูกกำหนดภายในกลุ่ม และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้งนี้กลุ่มส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ประกอบด้วยส่วนสำคัญ ดังนี้

- 1) การรวมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ส่วนจะมีจำนวนมากที่สุดเท่าใดไม่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งจำนวนมากที่สุดน่าจะอยู่ที่ความพอเหมาะพอดีของวัตถุประสงค์และความมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันภายในกลุ่ม
- 2) มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการเกิดกลุ่มต้องอยู่ภายใต้วัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน
- 3) สมาชิกมีการกระทำร่วมกัน มีความสัมพันธ์ต่อกันและมีการติดต่อสื่อสารกัน
- 4) มีแนวปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ให้ถือปฏิบัติ สมาชิกรับรู้ความเป็นกลุ่มและการเป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยมีแนวปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ให้ถือปฏิบัติตามฐานะที่ถูกกำหนดภายในกลุ่ม
- 5) มีกิจกรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง โดยให้สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

5.5 ความสำคัญของกลุ่มส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

กลุ่มมีความจำเป็นต่องานส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน กลุ่มจะช่วยนำพาให้สมาชิกและชุมชนไปสู่จุดหมายที่วางไว้ ถ้ากลุ่มมีความเข้มแข็ง พลังของกลุ่มจะช่วยบรรเทาความทุกข์หรือสภาพปัญหาที่แต่ละบุคคลมีอยู่ ซึ่งบางครั้งไม่อาจสามารถแก้ไขได้ด้วยตัวเอง ก็จะสามารแก้ไขได้ด้วยพลังกลุ่ม จึงกล่าวได้ว่ากลุ่มมีความสำคัญต่องานพัฒนา ดังนี้

- 1) สร้างกระบวนการทัศน์หรือเปิดมุมมองใหม่ๆ ของสมาชิกที่มารวมกลุ่มกัน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทักษะ การทำงาน การวางตนในสังคม และสร้างความคิดที่ดี สมาชิกแต่ละคนที่มารวมกลุ่มกันจะมีประสบการณ์ที่หลากหลาย แตกต่างกัน เมื่อมารวมกลุ่มกัน จะเกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และเติมเต็มซึ่งกันและกัน ทำให้เกษตรกรอยู่ร่วมกันอย่างสันติมากขึ้น

2) เกิดพลังอำนาจในการคิดริเริ่ม และต่อรอง การรวมกลุ่มกันทำให้เกิดพลังอำนาจในการคิดริเริ่ม และต่อรอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกทางอ้อม เพราะเมื่อมีการรวมกลุ่มกันจะทำให้คนอื่นๆ ที่อยู่นอกกลุ่มเกิดความเกรงใจ ไม่กล้าที่จะเอาใจเอาเปรียบสมาชิก

3) เป็นศูนย์กลางของการส่งเสริมพัฒนาแก่สมาชิก เป็นแหล่งรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของสมาชิกในการส่งเสริมอาชีพการเกษตรแก่ชุมชนเกษตร กลุ่มต่างๆ ที่มีในชุมชนเกษตรจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี เมื่อสมาชิกมีปัญหาในการทำอาชีพการเกษตร

4) ช่วยรวบรวมและประสานความสามารถ กลุ่มสามารถประสานให้ผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะในแต่ละด้านมารวมกันเพื่อสร้างความสำเร็จในงานต่างๆ ให้เกิดขึ้น สมาชิกสามารถเสริมจุดแข็งและชดเชยจุดอ่อนซึ่งกันและกัน จนกลายเป็นความสามารถรอบด้านที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม

5) สร้างการตัดสินใจร่วม กลุ่มสามารถเป็นแหล่งกลางที่เอื้ออำนวยให้เกิดความเห็นหลากหลาย ทั้งที่ตรงกันและไม่ตรงกัน โดยสามารถใช้กลุ่มเป็นที่ยุติในการตัดสินใจของทุกฝ่าย ซึ่งเรียกว่า การตัดสินใจร่วมกัน ผลของการตัดสินใจของกลุ่มจะได้ผลดีและเป็นที่ยอมรับกว่าการตัดสินใจโดยลำพัง และทำให้การตัดสินใจที่เกิดขึ้นมีคุณค่าและความหมายในการปฏิบัติมาก เพราะเป็นการตัดสินใจที่สมาชิกมีส่วนร่วม

6) เพิ่มโอกาสในการแก้ปัญหาแก่สมาชิกและกลุ่ม การที่สมาชิกได้มีโอกาสพบปะกันในการประชุมกลุ่ม ทำให้ทราบถึงความสามารถของกันและกัน ทั้งในแง่ของความรู้และปัจจัยของกลุ่ม เช่น เงินทุนของกลุ่ม สมาชิกบางรายมีความจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อการลงทุน แต่ยังคงขาดปัจจัยด้านทุน สมาชิกก็สามารถกู้เงินจากกลุ่มได้ เมื่อชำระเงินคืนเข้ากลุ่มพร้อมดอกเบี้ย ทำให้ทุนนั้นไม่สูญหายแต่กองงาย พร้อมทั้งจะเปิดโอกาสให้สมาชิกคนอื่นๆ ได้ใช้ประโยชน์ในภายหลัง

7) ส่งเสริมการพัฒนาสมาชิกให้มีความรู้ ความสามารถมากขึ้น ทั้งจากการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกันและกัน และการได้ทำงานร่วมกัน ความรู้ที่ได้นี้อาจมาจากสมาชิกคนใดคนหนึ่งที่มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในการประชุมกลุ่ม นอกจากนี้กลุ่มยังช่วยกระตุ้นให้สมาชิกตื่นตัว ในการพัฒนาตัวเอง ได้ข้อมูลที่จะเรียนรู้ด้วยตัวเองและเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือสมาชิกคนอื่น

5.6 แนวทางและขั้นตอนปฏิบัติ

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาการเกษตรในชุมชน เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเองและการแก้ไขปัญหาความยากจน จะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนใน 3 ระดับ

5.6.1 ระดับจิตสำนึก สมาชิกในชุมชนมีความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตระหนักถึงความสุขและความพอใจในการใช้ชีวิตอย่างพอดี มีความพอเพียง คือ ดำเนินชีวิตอย่างสมถะ ประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองได้อย่างถูกต้อง ไม่โลภและไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยยึดหลักการใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง และพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยลดความต้องการส่วนตัว แต่มุ่งทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

5.6.2 ระดับปฏิบัติ เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ (1) การอยู่อย่างพึ่งตนเอง โดยเริ่มจากครอบครัว จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการอย่างพอดี ประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย ช่วยตนเองได้ รู้จักใช้ความสามารถของตน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด (2) การอยู่อย่างพอเพียง ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลางอยู่อย่างมีความสุข โดยไม่รู้สึกละแฉงหรือต้องเบียดเบียนผู้อื่น ไม่มีหนี้สินที่เกินฐานะ เป็นการทำเกษตรแบบปลูกพืชทุกอย่างให้พอมีพอกินพออยู่เพื่อลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น หากเหลือจึงขายและขยายพันธุ์ รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล โดยการช่วยเหลือลงแรงกันแทนการใช้เครื่องจักรทุนแรงขนาดใหญ่ (3) การอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร มีความคิดที่จะแบ่งปันผู้อื่น ลดความเห็นแก่ตัวและสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจเป็นพื้นฐาน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายทางสังคม (4) การอยู่ดียั่งยืนด้วยการเรียนรู้ พัฒนาตนเองโดยการเรียนรู้จากธรรมชาติและประสบการณ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น การสืบทอดและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาให้เป็นสังคมที่ยั่งยืน โดยใช้คุณธรรมและวัฒนธรรมเป็นต้นทาง

5.6.3 ระดับปฏิเวธ (ผลที่ดีจากการปฏิบัติ) ชุมชนมีการพัฒนาชีวิตและจิตใจของตนเองให้ดีขึ้น มีการรวมกลุ่มทำประโยชน์ เสียสละเพื่อส่วนร่วม โดยเริ่มจากการพัฒนาจิตใจ มีคุณธรรมเพื่อให้เกิดความพอเพียงในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2558, น. 7)

5.7 การดำเนินงานของกลุ่มกิจกรรม

กลุ่มที่รวมตัวเพื่อจัดทำกิจกรรมร่วมกันนั้น มีการวางแผนจัดทำกิจกรรมร่วมกันและทบทวนผลการดำเนินงาน แล้วนำเข้าสู่การทากิจกรรมใหม่ๆ เป็นวัฏจักรอย่างต่อเนื่อง มีข้อควรปฏิบัติดังนี้

- 1) เจ้าหน้าที่กระตุ้นให้ผู้นำและสมาชิกกลุ่มเรียนรู้ให้เห็นความสำคัญในการจัดทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิก
- 2) สมาชิกกลุ่มกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่ม
- 3) สมาชิกกลุ่มเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นฝ่ายต่างๆ
- 4) สมาชิกกลุ่มร่วมกันวางกฎเกณฑ์ระเบียบของกลุ่ม
- 5) เจ้าหน้าที่ร่วมกับสมาชิกกลุ่มจัดทำแผนปฏิบัติงาน ทั้งแผนปฏิบัติงานรวมของกลุ่มและแผนปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่มเป็นรายบุคคล
- 6) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้สมาชิกมีการลงหุ้นเพื่อจัดทำกิจกรรม
- 7) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมแนะนำให้กลุ่มจัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบันและถูกต้อง
- 8) สมาชิกกลุ่มมีการทบทวนประเมินผลการปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาตลอดเวลา โดยจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการบริหารและสมาชิกเป็นประจำและต่อเนื่อง
- 9) เมื่อดำเนินงานตามแผนเสร็จสิ้นแล้ว ควรมีการนำข้อมูลจากการประเมินผลการปฏิบัติงานมาแก้ไข เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติงานเป็นกิจกรรมเดิมหรือกิจกรรมใหม่ต่อไป
- 10) ดำเนินงานของกลุ่มกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ สืบเนื่องจากจำนวนสมาชิกและกิจกรรมที่เพิ่มขึ้น

อนึ่งกิจกรรมของกลุ่มเริ่มจากการออมทรัพย์ หลังจากประสบความสำเร็จแล้ว จึงดำเนินกิจกรรมอื่นที่สลับซับซ้อนและยากขึ้นตามความต้องการของสมาชิก

การออมทรัพย์ในกลุ่ม เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้สมาชิกได้ร่วมกันเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นพื้นฐานในการประกอบกิจกรรมอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง วัตถุประสงค์ในการออมทรัพย์ภายในกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองในการเป็นสมาชิกกลุ่ม และบทบาทของคณะกรรมการในการบริหารกลุ่ม รวมทั้งส่งเสริมให้กลุ่มมีระเบียบข้อตกลง กฎกติกาต่างๆ โดยกลุ่มเป็นผู้กำหนดเอง

ขั้นตอนส่งเสริมการออมทรัพย์นั้น เจ้าหน้าที่พูดคุยกับคณะกรรมการบริหารกลุ่มได้เข้าใจรูปแบบการออมทรัพย์ ซึ่งทำได้หลายวิธี นอกจากนั้น แนะนำกลุ่มจัดทำสมุดบัญชีรับเงินฝาก และสนับสนุนให้กลุ่มจัดทำระบบบัญชีขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาระบบบัญชีของกลุ่มในอนาคต (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2558, น. 24)

6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิด และงานวิจัยการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสมาชิกกลุ่ม โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนนำมา กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

6.1 เพศ

กรณีการ์ ภิมย์รัตน์ (2553, น. 46) วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร” จากการศึกษ พบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีเพศต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 โดยนักศึกษาหญิงมีความรู้ความเข้าใจสูงกว่านักศึกษาชาย

6.2 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ

เกษณี ไกยเกษ (2559, น.62) สรุปผลการตัดสินใจเข้าร่วม โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน พบว่า ด้านที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการของเกษตรกรมากที่สุด คือ ด้านผลประโยชน์ที่ได้รับ (ค่าเฉลี่ย 4.63) รองลงมาคือ ด้านการได้รับสนับสนุน (ค่าเฉลี่ย 4.54) ด้านความพร้อมของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.49) ด้านประเภทของแหล่งข้อมูลข่าวสาร (ค่าเฉลี่ย 4.10)

6.3 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ศศิธร แปลงไชยสง (2558, น. 90) พบว่า เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดด้านเงื่อนไขการมีคุณธรรม รองลงมาคือ ด้านความมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความมีเหตุผล ด้านเงื่อนไขการมีองค์ความรู้ และมีการนำไปปฏิบัติน้อยที่สุดในด้านความพอประมาณ

บุญมี พุทโมกษ์ (2556, น. 66) พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนอำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อันดับหนึ่ง คือ ด้านความพอประมาณ รองลงมา คือ ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกัน แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในอำเภอโนนแดง ได้มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการปฏิบัติตนและการดำรงตนบนพื้นฐานแห่งความพอเพียง โดยมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการรับผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมจากภายนอกและภายใน

6.4 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน

อัญชัญ อยู่สบาย. (2556, น. 90) จากผลการวิจัย ภาพรวมพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมาก ร้อยละ 75.4 มีการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ การพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ และการพึ่งพาตนเองด้านสังคม

สมจิต บุทธิจักร์. (2558, น. 88 - 91) พบว่า การศึกษาวิจัยการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชาวบ้าน นาหนองแคน ตำบลหนองสูง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ชาวบ้านนาหนองแคน มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก จะทำให้มีการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นผลจากการได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ในด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี การมีความรู้และมีคุณธรรม ส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจและด้านสังคมในระดับที่สอดคล้องกัน

พระมหาภูษิต อุกุคุณ โณ (ปุลันรัมย์) (2556, น. 186 - 187) การพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง 3.24 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านสังคม รองลงมา คือ ด้านจิตใจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านเศรษฐกิจ สรุปได้ดังนี้

1) ด้านเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่น การพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง 3.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีเครื่องมือที่ใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพเหมาะสม คุ้มค่าเพียงพอตามความต้องการและใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ประชาชนได้นำเทคโนโลยีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ถูกหลักวิชาการ และมีราคาไม่แพงมาใช้ เพื่อช่วยผ่อนแรง มีความสะดวก รวดเร็ว หรือลดเวลาในการผลิต สามารถเพิ่มจำนวนการผลิตได้มากขึ้น มีการใช้เครื่องมืออื่นๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และเป็นทั้งผู้รับและผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในครอบครัวและในท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการเกษตร (2561, น. 6) กล่าวถึง นโยบายการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการเกษตรผ่านระบบส่งเสริมการเกษตร (T & V System) ให้มีความสำคัญต่อการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ และนวัตกรรมต่างๆ มาปรับใช้ให้เกิดความสมดุลระหว่างภูมิปัญญากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้เกิดการเกื้อหนุนและสามารถต่อยอดการพัฒนาการเกษตรสู่ความมั่นคง และยั่งยืน

2) ด้านเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง 3.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีการประกอบอาชีพที่มั่นคง มีรายได้เพียงพอต่อรายจ่าย ทั้งมีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักสม่ำเสมอตลอดทั้งปี ทั้งประกอบอาชีพเสริมทำให้มีรายได้ภายในครัวเรือนเพิ่มขึ้น มีเงินเหลือเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็นและมีการวางแผนรายรับ-รายจ่ายไว้ล่วงหน้าตลอดเวลา

3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ การพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง 3.08 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีแหล่งน้ำใช้ในครัวเรือนและชุมชน ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้เพียงพอตลอดปี ได้รับสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ เนื่องจากใช้สารเคมีในการเกษตร มีการปลูกผักสวนครัวต่างๆ และเลี้ยงเป็ด ไก่ในพื้นที่ว่าง หรือเลี้ยงปลา ปลูกผักบุ้ง ผักกระเฉด ไม้ตามร่องสวน หรือในสระหลังบ้าน มีพื้นที่และสภาพดินที่อุดมสมบูรณ์ เนื่องจากใช้ปุ๋ยธรรมชาติ หรือวิธีการอื่นๆ เพื่อช่วยบำรุงรักษาดินให้มีสภาพดีและประชาชนได้นำ ต้น/ไม้ไผ่ ต้น/ใบกล้วย ใบเตย ต้นกก หรือวัตถุดิบอื่นๆ ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์อย่างประหยัด

4) ด้านจิตใจ การพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง 3.45 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนเมื่อมีปัญหาแม้บางครั้ง จะทำงานไม่สำเร็จตามเป้าหมายก็ตาม แต่ก็พร้อมจะแก้ไขปัญหานั้นด้วยสติสัมปชัญญะและพยายามทำต่อไป สมาชิกในครอบครัวมีความสุขกาย สบายใจ และมีจิตใจที่เข้มแข็งในการต่อสู้ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงชีพ พยายามทำงานให้ดี และใฝ่หาความรู้ทางธรรมะเพิ่มเติม เช่นการสนทนาและสอบถามผู้รู้ อ่านหนังสือต่างๆ มีหนังสือธรรมะ เป็นต้น ฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์ ฯลฯ ประชาชนไม่หวั่นเกรงต่อภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต และประชาชนไม่มีความรู้สึกอยากได้ อยากมี จนเกินฐานะและความสามารถของตนเอง

5) ด้านสังคม การพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 3.62 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกในครอบครัวทุกคนมีความรักใคร่ กลมเกลียว สัมผัสสามัคคีกัน ชาวบ้านในชุมชนยึดมั่นและร่วมกันปฏิบัติตามกฎระเบียบและขนบธรรมเนียม ประเพณี สมาชิกในครอบครัวเข้าประชุมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมของชุมชน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเองให้เจริญสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข ชาวบ้านในชุมชนมีความพร้อมเพรียงกันในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และชาวบ้านในชุมชน หรือในบ้านใกล้เคียงมีความห่วงใย เอื้ออาทร คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในยามทุกข์และสุข

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทั้งระดับเกษตรกร ครัวเรือน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และสถานะสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ผันผวนและคาดการณ์ได้ยาก ซึ่งการนำปรัชญาดังกล่าวมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันจะส่งผลนำไปสู่การพึ่งพาตนเองในด้านต่างๆ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเทคโนโลยี เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน การผสมปุ๋ยใช้เองตามค่าวิเคราะห์ดิน การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน 2) ด้านเศรษฐกิจ เช่น การรวมกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อจำหน่าย การจัดทำบัญชีครัวเรือน รายรับ – จ่าย การวางแผนการใช้จ่ายเงิน การลดหนี้และออมเงินในครัวเรือน 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่เผาตอซัง การบำรุงดินด้วยการปลูกพืชสดพืช และการปลูกพืชหมุนเวียน 4) ด้านจิตใจ เช่น การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลคนในครอบครัว และเพื่อนบ้านในชุมชน สามารถปรับตัวต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม 5) ด้านสังคม เช่น มีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ใหม่ๆ กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ จัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พื้นที่ 12 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคาม มุกดาหาร นครพนม สกลนคร บึงกาฬ หนองคาย อุดรธานี หนองบัวลำภู และจังหวัดเลย ทั้งหมด 61 อำเภอ/หมู่บ้าน (ระยะที่ 1 - 5) ที่มีรายชื่อเข้าร่วมโครงการกลุ่มละ 30 คน ประชากรจำนวน 1,830 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร Taro Yamane โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 มีรายละเอียดดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (ราย)

N = จำนวนหน่วยประชากร (ราย)

e = ความคลาดเคลื่อนที่จะยอมได้

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดค่านัยสำคัญที่ 0.05 โดยยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า } n &= \frac{1,830}{1+1,830 \times (0.05)^2} \\ &= 328.25 \end{aligned}$$

รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้น 329 ราย

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวน 305 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบข้อมูลโดยใช้ค่า t-test ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนสมาชิกโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ที่	จังหวัด	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ประชากร (คน)	กลุ่ม ตัวอย่าง (คน)
1	กาฬสินธุ์	โนนศรีสวัสดิ์	นาบอน	คำม่วง	30	5
		ส่องฮี	ยางตลาด	ยางตลาด	30	5
		โนนเมือง	ดงลิง	กมลาไสย	30	5
		บึง	หมู่ม่น	สมเด็จ	30	5
		แกปะ	เซียงเครือ	เมือง	30	5
2	ขอนแก่น	โป่งแดง	ห้วยโจด	กระนวน	30	5
		สว่าง-ชำโอง	ห้วยเตย	ชำสูง	30	5
		ป่านั่งหวาย	เขาสวนกวาง	เขาสวนกวาง	30	5
		แสนตอ	บัวใหญ่	น้ำพอง	30	5
		นาเสถียร	ขามป้อม	เปือยน้อย	30	5
		โนนพริก	โคกสง่า	พล	30	5

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ที่	จังหวัด	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ประชากร (คน)	กลุ่ม ตัวอย่าง (คน)
3	บึงกาฬ	คำแคนพัฒนา	นาแสง	ศรีวิไล	30	5
		ปรารณาดิ	ป่าแฝก	พรเจริญ	30	5
		โสภโพร	บึงโขงหลง	บึงโขงหลง	30	5
		ห้วยเนียม	คำแก้ว	โซพิสัย	30	5
		นาดง	นาดง	ปากคาด	30	5
4	มุกดาหาร	ภู	บ้านเป่า	หนองสูง	30	5
		คำชะอี	คำชะอี	คำชะอี	30	5
		ชะโนด	ชะโนดน้อย	ดงหลวง	30	5
		ป่าซาด	ป่าไร่	ดอนตาล	30	5
		คอนม่วง	ห้วยน้ำใหญ่	ห้วยน้ำใหญ่	30	5
5	มหาสารคาม	หนองเหือก	หนองทุ่ม	วาปีปทุม	30	5
		คอนมัน	ขามเือง	กันทรวิชัย	30	5
		เหล่าน้อย	เขวา	เมือง	30	5
		ห้วยทราย	โนนราษี	บรบือ	30	5
		ดงน้อย	พระธาตุ	นาคูน	30	5
6	หนองคาย	ศรีชมชื่น	วังหลวง	เฝ้าไร่	30	5
		หนองแวง	น้ำโมง	ท่าบ่อ	30	5
		เปงจาน	โพนแพง	รัตนวาปี	30	5
		โนนธาตุ	คอกช้าง	สระใคร	30	5
		โสภเกล้า	แก้งไก่	สังคม	30	5

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ที่	จังหวัด	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ประชากร (คน)	กลุ่ม ตัวอย่าง (คน)
7	หนองบัวลำภู	โคกป่ากรุง	หนองเรือ	โนนสัง	30	5
		หนองเหิน	นาด่าน	สุวรรณคูหา	30	5
		โพธิ์ศรีสำราญ	ห้วยนา	เมือง	30	5
		นาเจริญ	วังทอง	นาวัง	30	5
		บ้านวังเขียม	ฝั่งแดง	นากลาง	30	5
8	อุดรธานี	โนนสังวาลัย	บ้านโคก	สร้างคอม	30	5
		ทับกุง	ทับกุง	หนองแสง	30	5
		นาดีสร้างบง	ผาสุก	กุมภวาปี	30	5
		หนองคอนแสน	สามพร้าว	เมือง	30	5
		โนนทอง	เซียงเพ็ง	กุดจับ	30	5
9	ร้อยเอ็ด	ปอภาค	ปอภาค	เมือง	30	5
		โพนฮาด	ดงครั้งน้อย	เกษตรวิสัย	30	5
		ผือฮี	ดงแดง	จตุรพักตรพิมาน	30	5
		น่านวล	น่านวล	พนมไพร	30	5
		มะหรี	ภูเงิน	เสลภูมิ	30	5
10	เลย	วังชมภู	ทรัพย์ไพศาล	เอราวัณ	30	5
		ดงน้อย	ผาขาว	ผาขาว	30	5
		ศิรีโพนแท่น	นาซ่าว	เซียงคาน	30	5
		ปากห้วย	หนองผือ	ท่าลี่	30	5
		นาเจริญ	ศรีฐาน	ภูกระดึง	30	5

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ที่	จังหวัด	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ประชากร (คน)	กลุ่ม ตัวอย่าง (คน)
11	สกลนคร	คำป่า	ไร่	พรรณานิคม	30	5
		หนองแซ่	ตองโขบ	โคกศรีสุพรรณ	30	5
		โพนสวรรค์	ปลาไหล	วาริชภูมิ	30	5
		ประชาสุขสันต์	ขม้น	เมือง	30	5
		โคกสามัคคี	ต้นผึ้ง	พังโคน	30	5
12	นครพนม	หนองสะโน	คอนนางหงส์	ธาตุพนม	30	5
		เนินน้ำคำ	โคกหินแฮ่	เรณูนคร	30	5
		พิมาน	พิมาน	นาแก	30	5
		บะหว้า	ท่าเรือ	นาหว้า	30	5
		ห้วยไหล่	มหาชัย	ปลาปาก	30	5
รวม				61	1,830	305

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ โดยได้ดำเนินการศึกษา ทบทวนวรรณกรรม และทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนด ประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

2.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบ มีโครงสร้าง จำนวน 305 ชุด โดยกำหนดเนื้อหาที่ต้องการในประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย คำถามแบบปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน

2.2 องค์ประกอบของเครื่องมือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย (1) เพศ (2) อายุ (3) ระดับการศึกษา (4) การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรอื่น (5) ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร (6) พื้นที่ทำการเกษตรจำนวนสมาชิกในครัวเรือน (7) จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน และ (8) การประกอบอาชีพของครัวเรือน เป็นคำถามแบบปลายเปิดให้เลือกตอบตามความจริง และคำถามแบบเลือกประเด็นคำตอบที่ต้องการ และแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อเกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยคำถามเป็นแบบเลือกประเด็นคำตอบที่ต้องการ

ตอนที่ 2 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน เป็นคำถามแบบปลายเปิดให้เลือกตอบว่าระดับความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย (1) ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ (2) ด้านกิจกรรมโครงการ (3) ด้านประโยชน์ที่จะได้รับ และ (4) ด้านความต้องการของเกษตรกร ซึ่งแสดงถึงระดับความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการในแต่ละข้อคำถาม มี 5 ระดับ คือ (เต็มศักดิ์ สุขวิบูลย์, 2552)

คะแนน 5 หมายถึงความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจระดับมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึงความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจระดับมาก

คะแนน 3 หมายถึงความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึงความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจระดับน้อย

คะแนน 1 หมายถึงความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นคำถามแบบปลายเปิดให้เลือกตอบการปฏิบัติ หรือ ไม่ปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 ข้อ ประกอบด้วย ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความรู้ และด้านคุณธรรม

ตอนที่ 4 ผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน เป็นคำถามแบบปลายเปิดให้เลือกตอบว่าระดับผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ก่อนเข้าร่วมโครงการ และหลังเข้าร่วมโครงการของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย (1) การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี (2) ด้านเศรษฐกิจ (3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (4) ด้านจิตใจ และ (5) ด้านสังคม โดยกำหนดเกณฑ์แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ระดับมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ระดับมาก

คะแนน 3 หมายถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ระดับปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ระดับน้อย

คะแนน 1 หมายถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 ปัญหา และข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำถามแบบปลายเปิดให้เลือกตอบเกี่ยวกับประเด็นปัญหาใช่หรือไม่ใช่ปัญหาในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ข้อ ได้แก่ ด้านความปลอดภัย ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความรู้ และด้านคุณธรรม

2.3 การสร้างและทดสอบเครื่องมือ

2.3.1 การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าจากรวบรวมที่เกี่ยวข้อ และศึกษาแนวคิด ทฤษฎีให้ครอบคลุมเนื้อหาตามขอบเขตการวิจัยมากที่สุด และนำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ ประเด็นคำถาม การใช้ภาษา ความครอบคลุมของเนื้อหาและข้อบกพร่อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องและมีเนื้อหาครบสมบูรณ์ที่สุด

2.3.2 การตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกันแต่ไม่ใช่ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่จะดำเนินการศึกษา จำนวน 30 ราย แล้วนำผลการสัมภาษณ์หาค่าความเที่ยงตรง (Reliability consistency) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cranach's alpha) จากการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ได้แก่

1) ค่าเกี่ยวกับระดับการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.955

2) ผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.907

ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในเกณฑ์สูง จึงสามารถนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการออกไปสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำนวน 305 ราย ซึ่งในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้สัมภาษณ์จะแนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ความสำคัญของเรื่องที่วิจัย และประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย จากนั้นชี้แจงการตอบแบบสัมภาษณ์ และอ่านคำถามให้สมาชิกกลุ่มตอบ และผู้สัมภาษณ์บันทึกคำตอบ หรือทำเครื่องหมายตามที่สมาชิกกลุ่มตอบ จากนั้นทำการตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.) ค่าสูงสุด(maximum) ค่าต่ำสุด (minimum)

ตอนที่ 2 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามลิเคิร์ตสเกล สำหรับการกำหนดเกณฑ์ในการวัดระดับความสำคัญนั้น ใช้วิธีการนำคะแนนสูงสุดลบคะแนนต่ำสุด และหารด้วยจำนวนชั้น ตามหลักสถิติการวัดการกระจายข้อมูล เพื่อให้ได้ความกว้างของอันตรภาคชั้น โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงความกว้างของข้อมูลในแต่ละชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวน}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

การกำหนดเกณฑ์ดังกล่าว ได้ความกว้างของชั้น เท่ากับ 0.80 สามารถนำมากำหนดเกณฑ์ โดยละเอียดมากยิ่งขึ้นในการอธิบายความหมายของระดับการให้ความสำคัญของกลุ่มตัวอย่างตาม ช่วงคะแนน สามารถแปลความหมาย โดยมีเกณฑ์ระดับความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจ ดังนี้

คะแนน 4.21-5.00 หมายถึงความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจระดับมากที่สุด

คะแนน 3.41-4.20 หมายถึงความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจระดับมาก

คะแนน 2.61-3.40 หมายถึงความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจระดับ

ปานกลาง

คะแนน 1.81-2.60 หมายถึงความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจระดับน้อย

คะแนน 1.00-1.80 หมายถึงความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.) ค่าสูงสุด(maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) และการแปลความหมายตามเกณฑ์ระดับ การปฏิบัติ โดยลักษณะเป็นนามมาตร (Nomial Scal) ประกอบด้วยข้อคำถามความรู้เกี่ยวกับการ ปฏิบัติโดยการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 24 ข้อ โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

ตอบปฏิบัติ = 1 คะแนน

ตอบไม่ปฏิบัติ = 0 คะแนน

โดยมีคะแนนเต็ม 24 คะแนน และใช้คะแนนจากประชาชนตอบปฏิบัติเป็น เกณฑ์ในการแบ่งระดับการปฏิบัติ โดยรวมแบ่งออก 3 ระดับ ดังนี้

1 – 8 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติระดับน้อย

9 - 16 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติระดับปานกลาง

17-24 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติระดับมาก

ตอนที่ 4 ผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) สามารถแปลความหมายระดับผลการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน

การกำหนดเกณฑ์ดังกล่าว ได้ความกว้างของชั้น เท่ากับ 0.08 สามารถนำมากำหนด เกณฑ์โดยละเอียดมากยิ่งขึ้นในการอธิบายความหมายของระดับการให้ความสำคัญของกลุ่มตัวอย่าง ตามช่วงคะแนน สามารถแปลความหมาย โดยมีเกณฑ์ระดับความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจ ดังนี้

คะแนน 4.21-5.00 หมายถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ในระดับมากที่สุด

คะแนน 3.41-4.20 หมายถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ในระดับมาก

คะแนน 2.61-3.40 หมายถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ในระดับปานกลาง

คะแนน 1.81-2.60 หมายถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ในระดับน้อย

คะแนน 1.00-1.80 หมายถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ในระดับน้อยที่สุด

วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล ก่อนเข้าร่วมโครงการและหลังเข้าร่วมโครงการการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน โดยใช้ค่า t-test

ตอนที่ 5 ปัญหา และข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งประเด็นปัญหา อุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คำถามแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

5.1 ประเด็นปัญหา สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.) ค่าสูงสุด(maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) ประกอบด้วยข้อคำถามความรู้เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำถามเชิงลบ จำนวน 20 ข้อ โดยมีเกณฑ์ การให้คะแนน ดังนี้

ตอบใช่ = 1 คะแนน

ตอบไม่ใช่ = 0 คะแนน

โดยมีคะแนนเต็ม 20 คะแนน และใช้คะแนนจากกลุ่มตัวอย่างตอบใช่เป็นเกณฑ์ในการแบ่งระดับปัญหาและอุปสรรคโดยรวมแบ่งออก 5 ระดับ ดังนี้

1 - 3 คะแนน หมายถึง มีปัญหาระดับน้อยที่สุด

4 - 7 คะแนน หมายถึง มีปัญหาระดับน้อย

8 - 11 คะแนน หมายถึง มีปัญหาระดับปานกลาง

12 - 15 คะแนน หมายถึง มีปัญหาระดับมาก

16 - 20 คะแนน หมายถึง มีปัญหาระดับมากที่สุด

5.2 ข้อเสนอแนะ ลักษณะคำถามแบบเปิด คือ ด้านการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องวิจัยอย่างเป็นอิสระ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.) ค่าสูงสุด(maximum) ค่าต่ำสุด (minimum)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural) กับกลุ่มตัวอย่าง ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 305 ราย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยายแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ตอนที่ 2 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

ตอนที่ 3 การปฏิบัติโดยการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 4 ผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึงพาตนเอง
5 ด้าน

ตอนที่ 5 ปัญหา และข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

1.1 สภาพข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

การศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง สมาชิกโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร ผลการวิเคราะห์ปรากฏผลดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สภาพข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

n = 305

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	98	32.1
หญิง	207	67.9
2. อายุ (ปี)		
41-50	9	3.0
51-60	169	55.4
61-70	123	40.3
71 ขึ้นไป	4	1.3
ค่าต่ำสุด = 45 ค่าสูงสุด = 74 ค่าเฉลี่ย = 59.39		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5.051		
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	19	6.2
ประถมศึกษา	171	56.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	69	22.6
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	27	8.9
อนุปริญญา หรือ ปวส.	16	5.2
ปริญญาตรี	3	1.0
4. การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร		
ไม่เป็น	4	1.3
เป็น*		
กลุ่มออมทรัพย์	293	96.1
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	164	53.7
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	187	61.3
สมาชิก สพก./แปลงใหญ่	191	62.6
สมาชิก ธกส.	268	87.8

*ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏผล ดังนี้

เพศ พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 67.9 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 32.1 เป็นเพศชาย

อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 55.4 มีอายุอยู่ระหว่าง 51 - 60 ปี รองลงมาร้อยละ 40.3 มีอายุอยู่ระหว่าง 51 - 60 ปี ร้อยละ 3.0 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย (ร้อยละ 1.3) มีอายุระหว่าง 71 ปีขึ้นไป โดยมีอายุต่ำสุด 45 ปี สูงสุด 74 ปี และมีอายุเฉลี่ย 59.39 ปี

ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 56.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 22.6 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 8.9 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. ร้อยละ 6.2 จบการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา ร้อยละ 5.2 จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือ ปวส. และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย (ร้อยละ 1.0) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (ร้อยละ 98.7) เป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร และร้อยละ 1.3 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (ร้อยละ 96.1) เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ รองลงมาร้อยละ 87.8 เป็นสมาชิก ชกส. ร้อยละ 62.6 เป็นสมาชิก สปก./แปลงใหญ่ ร้อยละ 61.3 เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ (ร้อยละ 53.7) เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1.2 สภาพทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร พื้นที่ทางการเกษตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน การประกอบอาชีพของครัวเรือน รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สภาพทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

n = 305

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร (ไร่)		
1 - 5	129	42.3
6 - 10	113	37.1
11 - 15	37	12.1

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร (ไร่)		
16 - 20	22	7.2
21 - 30	4	1.3
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 27 ค่าเฉลี่ย = 7.36		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 4.743		
2. พื้นที่ทำการเกษตร*		
ของตนเอง	278	91.1
เช่าผู้อื่น	26	8.5
ผู้อื่นให้ทำการเกษตร โดยแบ่งผลผลิตทางการเกษตร	51	16.7
3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
1 - 2	7	2.3
3 - 4	117	38.4
5 - 6	164	53.8
7 - 8	17	5.5
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 8 ค่าเฉลี่ย = 4.67		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.109		
4. จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน (คน)		
1 - 2	193	63.3
3 - 4	106	34.7
5 - 6	6	1.9
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 6 ค่าเฉลี่ย = 2.48		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.774		
5. การประกอบอาชีพของครัวเรือน*		
ทำนา	305	100.0
ทำสวน	141	46.2
ทำไร่	95	31.1

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. การประกอบอาชีพของครัวเรือน*		
เลี้ยงสัตว์	301	98.6
ค้าขาย	59	19.3
รับจ้าง	104	34.1
อื่นๆ (ระบุ) รับราชการ	26	8.5

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏผล ดังนี้

ขนาดพื้นที่การถือครองทางการเกษตร พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (ร้อยละ 42.3) มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรระหว่าง 1 - 5 ไร่ รองลงมาร้อยละ 37.1 มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ระหว่าง 6 - 10 ไร่ ร้อยละ 12.1 มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ระหว่าง 11 - 15 ไร่ ร้อยละ 7.1 มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ระหว่าง 16 - 20 ไร่ และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย (ร้อยละ 1.3) มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรระหว่าง 21-30 ไร่ โดยมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 7.36 ไร่

พื้นที่ทำการเกษตร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (ร้อยละ 91.1) มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็นของตนเอง รองลงมาร้อยละ 16.7 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็นของผู้อื่นให้ทำการเกษตร โดยแบ่งผลผลิตทางการเกษตร และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย (ร้อยละ 8.5) มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็นพื้นที่เช่าผู้อื่น

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 53.8) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระหว่าง 5 - 6 คน รองลงมาร้อยละ 38.4 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 3 - 4 คน ร้อยละ 5.5 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 7 -8 คน และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย (ร้อยละ 2.3) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระหว่าง 1 - 2 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 8 คน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.67 คน

จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วน (ร้อยละ 63.3) มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน ระหว่าง 1 - 2 คน รองลงมา ร้อยละ 34.7 มีจำนวนแรงงานภาคเกษตร

ในครัวเรือน ระหว่าง 3 - 4 คน ร้อยละ 22.0 มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน ระหว่าง 1 - 2 คน และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย (ร้อยละ 1.9) มีจำนวนครัวเรือนภาคเกษตรในครัวเรือน

การประกอบอาชีพของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ประกอบอาชีพทำนา รองลงมา ร้อยละ 98.6 ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 46.2 ประกอบอาชีพทำสวน ร้อยละ 34.1 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 31.1 ประกอบอาชีพทำไร่ ร้อยละ 19.3 ประกอบอาชีพค้าขาย และส่วนน้อย (ร้อยละ 8.5) ประกอบอาชีพรับราชการ

ตอนที่ 2 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ ด้านกิจกรรมโครงการ ด้านประโยชน์ที่จะได้รับการ และด้านความต้องการของเกษตรกร การวิเคราะห์ปรากฏผลดังตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

การตัดสินใจเข้าร่วม โครงการ	ระดับความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจ					ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	n = 305						
ด้านการประชาสัมพันธ์ โครงการ						3.94	มาก
						(1.052)	
1. สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ	45	112	135	12	0	3.62	มาก
หอกระจายข่าว	(14.8)	(36.7)	(44.3)	(3.9)	(0.0)	(0.795)	
วิทยุชุมชน ฯลฯ							
2. บุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่	118	155	29	3	0	4.27	มากที่สุด
ส่งเสริมการเกษตร องค์กร	(38.7)	(50.8)	(9.5)	(1.0)	(0.0)	(.670)	
ปกครองส่วนท้องถิ่น							
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน							
เพื่อนบ้าน							

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

การตัดสินใจเข้าร่วม โครงการ	ระดับความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจ					ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
ด้านกิจกรรมโครงการ						3.83 (1.495)	มาก
1. การประชุมชี้แจง โครงการ	43 (14.1)	131 (43.0)	113 (37.0)	18 (5.9)	0 (0.0)	3.60 (.793)	มาก
2. การเรียนรู้จากสื่อ VCD	124 (40.7)	158 (51.8)	22 (7.2)	1 (.3)	0 (0.0)	4.33 (.621)	มากที่สุด
3. กิจกรรมการทำแผน ครัวเรือน และแผนกลุ่ม	35 (11.5)	147 (48.2)	119 (39.0)	4 (1.3)	0 (0.0)	3.70 (.684)	มาก
4. การจัดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และคัดเลือก คณะกรรมการกลุ่ม	31 (10.2)	146 (47.9)	126 (41.3)	2 (.7)	0 (0.0)	3.68 (.661)	มาก
ด้านประโยชน์ที่จะได้รับ						4.33 (1.633)	มากที่สุด
1. ได้รับความรู้เกี่ยวกับการ ดำเนินชีวิตตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง	168 (55.1)	115 (37.7)	22 (7.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.48 (.629)	มากที่สุด
2. ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ สมาชิกที่มาเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในกลุ่มจังหวัดตนเอง และจังหวัดอื่นๆ	53 (17.4)	126 (41.3)	116 (38.0)	10 (3.3)	0 (0.0)	3.73 (.783)	มาก
3. สามารถนำความรู้ที่ได้ไป ปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ ครอบครัว และชุมชน	188 (61.6)	105 (34.4)	12 (3.9)		0 (0.0)	4.58 (.569)	มากที่สุด

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ	ระดับความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจ					ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
4. ได้รับสนับสนุน เช่น ความรู้ เอกสารวิชาการ เศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยการ ผลิตด้านการเกษตร การศึกษา ดูงาน	117 (38.4)	144 (47.2)	44 (14.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.24 (.687)	มากที่สุด
5. ไม่ต้องการย้ายถิ่นฐานเพื่อ ไปประกอบอาชีพ	139 (45.6)	131 (43.0)	35 (11.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.34 (.675)	มากที่สุด
6. มีรายได้ และอาชีพที่มั่นคง เพื่อเลี้ยงครอบครัวได้อย่าง ยั่งยืน	204 (66.9)	94 (30.8)	7 (2.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.65 (.525)	มากที่สุด
ด้านความต้องการของ เกษตรกร						4.66 (1.017)	มากที่สุด
1. ต้องการลดภาระหนี้สิน และค่าใช้จ่ายในครัวเรือน	205 (67.2)	88 (28.9)	12 (3.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.63 (.559)	มากที่สุด
2. มีความสนใจเกี่ยวกับการ ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	209 (68.5)	88 (2.89)	8 (2.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.66 (.527)	มากที่สุด
3. ต้องการความยั่งยืนและ มั่นคงในด้านอาชีพ	223 (73.1)	76 (24.9)	6 (2.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.71 (.495)	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.3 การวิเคราะห์การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ในชุมชนในด้านต่างๆ พบว่า ระดับการตัดสินใจด้านความต้องการของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.66) รองลงมาคือด้านประโยชน์ที่จะได้รับอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.33) ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.94) และด้านกิจกรรมโครงการอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.83) เมื่อพิจารณารายประเด็น โดยเรียงจากมากไปน้อยปรากฏผล ดังนี้

ด้านความต้องการของเกษตรกร พบว่า ความต้องการความยั่งยืนและมั่นคงในด้านอาชีพมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.71) รองลงมาคือมีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ย 4.66) และต้องการลดภาระหนี้สิน และค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 4.63)

ด้านประโยชน์ที่จะได้รับ พบว่า ความต้องการมีรายได้ และอาชีพที่มั่นคง เพื่อเลี้ยงครอบครัวได้อย่างยั่งยืน มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.65) รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ แก่ครอบครัว และชุมชน เช่น การพึ่งพาตนเอง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ค่าเฉลี่ย 4.58) ได้รับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ย 4.33) ได้รับสนับสนุน เช่น ความรู้ เอกสารวิชาการเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยการผลิตด้านการเกษตร การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.24) ไม่ต้องการย้ายถิ่นฐานเพื่อไปประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ย 4.34) และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกที่มาเรียนรู้ร่วมกันทั้งในกลุ่มจังหวัดตนเอง และจังหวัดอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 3.73)

ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ พบว่า การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนด้านการประชาสัมพันธ์ จากบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.27) และจากสื่อสิ่งพิมพ์ หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.62)

ด้านกิจกรรมโครงการ พบว่า การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน การเรียนรู้จากสื่อ VCD มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.33) รองลงมาคือ กิจกรรมการทำแผนครัวเรือน และแผนกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.70) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.68) และการประชุมชี้แจงโครงการ (ค่าเฉลี่ย 3.60)

ตอนที่ 3 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การศึกษาดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความรู้ และด้านคุณธรรม รายละเอียดปรากฏใน ตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

n = 305

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ
ด้านความพอประมาณ		
1. การผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน หลีกเลี่ยงการบริโภคมีการแบ่งปันหรือจำหน่าย เช่น การปลูกพืชผัก การเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ	305	100.0
2. การวางแผนจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือน และร่วมจัดทำแผนกลุ่ม เช่น พื้นที่ ทุน และแรงงาน ก่อนทำการผลิต	302	99.0
3. การจัดทำบัญชีครัวเรือน	299	98.0
4. การทำเกษตรอินทรีย์ หรือการทำเกษตรแบบปลอดภัย ลดการใช้สารเคมี	301	98.7
ด้านความมีเหตุผล		
1. การทำกิจกรรมลดรายจ่าย เช่น ปลูกผักกินเอง ทำน้ำยาอเนกประสงค์	305	100.0
2. การเพิ่มรายได้ เช่น การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ หรือการรวมกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย	305	100.0
3. การทำกิจกรรมลดต้นทุนการผลิต เช่น การเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง การทำสารชีวภัณฑ์ใช้เอง	305	100.0
4. การจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย เพื่อตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นหรือให้มีความเหมาะสมตามความจำเป็น	276	90.5
5. การช่วยเหลือและแบ่งปันเพื่อนบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน	305	100.0
6. การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต และการรวมกันจำหน่ายสินค้าเพื่อการต่อรองด้านราคา	282	92.5
ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี		
1. กิจกรรมกลุ่มมีการการลงหุ้น และการออมทรัพย์	305	100.0
2. การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นในการผลิต	296	97.0
3. การใช้ทรัพยากรในการผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	298	97.7
4. การร่วมกลุ่มทำอาชีพเสริมหลังฤดูกาลทำนา หรือเวลาว่างเพื่อเพิ่มรายได้	290	95.1

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี		
5. การลดละเลิกอบายมุขต่างๆ เช่น สุรายาเสพติด และการพนัน	290	95.1
6. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร ได้แก่ ป่าไม้ แหล่งน้ำ และ ทรัพยากรอื่นๆ ในชุมชน	305	100.0
ด้านความรู้		
1. การศึกษาค้นคว้า หากความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง เช่น วารสารการเกษตร สื่อ ออนไลน์ หรือการลงมือทำลองผิดลองถูก ฯลฯ	296	97.0
2. การพัฒนาความรู้ด้วยวิธีการเข้ารับการอบรม สัมมนา หรือ ศึกษาดูงานที่ หน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชนจัดขึ้น	297	97.4
3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ	305	100.0
4. การใช้ภูมิปัญญามาปรับใช้ในการดำรงชีวิต และถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่น เช่น การถนอมอาหาร การลดต้นทุนการผลิต	305	100.0
ด้านคุณธรรม		
1. การดำเนินชีวิตด้วยการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาและ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือปฏิบัติในท้องถิ่น	305	100.0
2. การประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ และสุจริต	305	100.0
3. เคารพกฎ ระเบียบข้อบังคับของชุมชน ส่วนรวม/กลุ่ม และปฏิบัติตามอย่าง เคร่งครัด	305	100.0
4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานบุญประเพณีที่สำคัญของชุมชน	305	100.0

จากตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างปรากฏผล ดังนี้

ด้านความพอประมาณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ผลิดเพื่อการบริโภคในครัวเรือน เหลือจากการบริโภคมีการแบ่งปัน หรือจำหน่าย เช่น การปลูกพืชผัก การเลี้ยงสัตว์ รองลงมา ร้อยละ 99.0 วางแผนจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือน และร่วมจัดทำแผนกลุ่ม เช่น

พื้นที่ ทุน และแรงงาน ก่อนทำการผลิต ร้อยละ 98.7 การทำเกษตรอินทรีย์ หรือการทำเกษตรแบบปลอดภัย ลดการใช้สารเคมี และจัดทำบัญชีครัวเรือน ร้อยละ 98.0

ด้านความมีเหตุผล พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ทำกิจกรรมลดรายจ่าย เช่น ปลุกผักกินเอง ทำน้ำยาอเนกประสงค์ กิจกรรมการเพิ่มรายได้ เช่น การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ หรือการรวมกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย กิจกรรมลดต้นทุนการผลิต เช่น การเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง การทำสารชีวภัณฑ์ใช้เอง และการช่วยเหลือและแบ่งปันเพื่อนบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน รองลงมา ร้อยละ 92.5 มีการรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต และการรวมกันจำหน่ายสินค้า เพื่อการต่อรองด้านราคา และร้อยละ 90.5 มีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย เพื่อตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นหรือให้มีความเหมาะสมตามความจำเป็น

ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ทำกิจกรรมกลุ่มมีการการลงหุ้น และการออมทรัพย์ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร ได้แก่ ป่าไม้ แหล่งน้ำ และทรัพยากรอื่นๆ ในชุมชน รองลงมา ร้อยละ 97.7 มีการใช้ทรัพยากรในการผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 97.0 มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นในการผลิต และร้อยละ 95.1 มีการรวมกลุ่มทำอาชีพเสริมหลังฤดูกาลทำนา หรือเวลาว่าง เพื่อเพิ่มรายได้ และการลดละเลิกอบายมุขต่างๆ เช่น สุรายาเสพติด และการพนัน

ด้านความรู้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ และการใช้ภูมิปัญญามาปรับใช้ในการดำรงชีวิต รองลงมา ร้อยละ 97.4 มีการพัฒนาความรู้ด้วยวิธีการเข้ารับอบรม สัมมนา หรือ ศึกษาดูงานที่หน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชนจัดขึ้น และร้อยละ 97.0 มีการศึกษาค้นคว้า หากความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง เช่น วารสารการเกษตร สื่อออนไลน์ หรือการลงมือทดลองฝึกทดลองถูก

ด้านคุณธรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) การดำเนินชีวิตด้วยการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือปฏิบัติในท้องถิ่น ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ และสุจริต เคารพกฎ ระเบียบข้อบังคับของชุมชน ส่วนรวม/กลุ่ม และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานบุญประเพณีที่สำคัญของชุมชน

เมื่อนำผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจำนวนคะแนนที่กลุ่มตัวอย่างตอบปฏิบัติ ปรากฏผลดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจากจำนวนคะแนนที่กลุ่มตัวอย่างตอบปฏิบัติ

n = 305

คะแนน	ระดับการปฏิบัติ	จำนวน	ร้อยละ
1 – 8	น้อย	0	0
9 - 16	ปานกลาง	1	0.3
17 - 24	มาก	304	99.7

ค่าต่ำสุด = 16 ค่าสูงสุด = 24 ค่าเฉลี่ย = 10.58
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.278

จากตารางที่ 4.5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.7) มีระดับการปฏิบัติการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ ร้อยละ 0.3 ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการปฏิบัติโดยการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต่ำสุด 16 คะแนน สูงสุด 24 คะแนน ค่าเฉลี่ย 10.58 คะแนน

ตอนที่ 4 ผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน

การศึกษาผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน โดยวิเคราะห์ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ ดังนี้

4.1 ด้านเทคโนโลยี ผลการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยีของกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านเทคโนโลยี

n = 305

ประเด็น	ก่อนเข้าร่วมโครงการ		หลังเข้าร่วมโครงการ		Sig.
	ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	
ด้านเทคโนโลยี	2.86 (1.284)	ปานกลาง	4.23 (.761)	มากที่สุด	
1. การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการลด ต้นทุน	2.98 (.872)	ปานกลาง	3.65 (.519)	มาก	.000
2. การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และ ถ่ายทอดเทคโนโลยีภายในชุมชน	2.65 (.794)	ปานกลาง	4.60 (.511)	มากที่สุด	.000
3. การนำภูมิปัญญาามาปรับใช้ใน ชีวิตประจำวัน	2.97 (.673)	ปานกลาง	4.46 (.499)	มากที่สุด	.000

จากตารางที่ 4.6 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านเทคโนโลยี พบว่า

ก่อนเข้าร่วมโครงการกลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี ในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.86) และเมื่อพิจารณาตามประเด็นต่างๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี ในระดับปานกลางประเด็นการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการลดต้นทุน เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน การผสมปุ๋ยใช้เองตามค่าวิเคราะห์ดิน การทำปุ๋ยหมัก การทำเกษตรดีที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.98) รองลงมาคือ การนำภูมิปัญญาามาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทอผ้า การย้อมผ้าจากวัสดุธรรมชาติ การใช้สมุนไพรรักษาโรค การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ลดการใช้สารเคมี (ค่าเฉลี่ย 2.97) และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีภายในชุมชน เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ การผลิตและขยายสารชีวภัณฑ์ เช่น ไตรโคเดอร์มา บีเวอร์เรีย อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.65)

หลังเข้าร่วมโครงการกลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี ในภาพรวมระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.23) และเมื่อพิจารณาตามประเด็นต่างๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การ

พึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี ในระดับมากที่สุดประเด็นการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีภายในชุมชน เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ การผลิตและขยายสารชีวภัณฑ์ เช่น ไตรโคเดอร์มา บิวเวอร์เรีย (ค่าเฉลี่ย 4.60) รองลงมาคือการนำภูมิปัญญามาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทอผ้า การย้อมผ้าจากวัสดุธรรมชาติ การใช้สมุนไพรรักษาโรค การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ลดการใช้สารเคมี (ค่าเฉลี่ย 4.46) และการลดต้นทุน เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน การผสมปุ๋ยใช้เองตามค่าวิเคราะห์ดิน การทำปุ๋ยหมัก การทำเกษตรดีที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.65)

ซึ่งเมื่อนำมาทดสอบค่าเฉลี่ยในประเด็นต่างๆ ก่อนเข้าร่วมโครงการและหลังเข้าร่วมโครงการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ในด้านเทคโนโลยีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ด้านเศรษฐกิจ ผลการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านเศรษฐกิจ

ประเด็น	ก่อนเข้าร่วมโครงการ		หลังเข้าร่วมโครงการ		Sig.
	ค่าเฉลี่ย,	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย,	ความหมาย	
	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
ด้านเศรษฐกิจ	2.70	ปานกลาง	4.51	มากที่สุด	
	(1.034)		(1.23)		
1. มีการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน และแบ่งปันเพื่อนบ้าน หากเหลือก็จำหน่าย	3.65	มาก	4.69	มากที่สุด	.000
	(.519)		(.463)		
2. แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภค	2.93	ปานกลาง	4.45	มากที่สุด	.000
	(.306)		(.600)		
3. จัดบัญชีครัวเรือน รายรับ – จ่าย การวางแผนการใช้จ่ายเงิน การลดหนี้และออมเงินในครัวเรือน	2.13	ปานกลาง	4.33	มากที่สุด	.000
	(.614)		(.657)		
4. ประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว	2.11	ปานกลาง	4.58	มากที่สุด	.000
	(.582)		(.513)		

N = 305

จากตารางที่ 4.7 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ พบว่า

ก่อนเข้าร่วมโครงการกลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ ในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.70) และเมื่อพิจารณาตามประเด็นต่างๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจในระดับมากในประเด็นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนและแบ่งปันเพื่อนบ้าน หากเหลือก็จำหน่าย เช่น การปลูกผัก การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงปลา (ค่าเฉลี่ย 3.65) รองลงมาคือแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภค เช่น การแปรรูปปลา การแปรรูปข้าว การแปรรูปหน่อไม้ และผลผลิตอื่นๆ ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.93) จัดบัญชีครัวเรือน รายรับ – จ่าย การวางแผนการใช้จ่ายเงิน การลดหนี้และออมเงินในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 2.13) และประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ในแก่ครอบครัว เช่น การรวมกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อจำหน่าย อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.11)

หลังเข้าร่วมโครงการกลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ ในภาพรวมระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) และเมื่อพิจารณาตามประเด็นต่างๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ ในระดับมากที่สุดประเด็นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนและแบ่งปันเพื่อนบ้าน หากเหลือก็จำหน่าย เช่น การปลูกผัก การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงปลา (ค่าเฉลี่ย 4.69) รองลงมาคือ ประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ในแก่ครอบครัว เช่น การรวมกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อจำหน่าย (ค่าเฉลี่ย 4.58) แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภค เช่น การแปรรูปปลา การแปรรูปข้าว การแปรรูปหน่อไม้ และผลผลิตอื่นๆ ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.45) และจัดบัญชีครัวเรือน รายรับ – จ่าย การวางแผนการใช้จ่ายเงิน การลดหนี้และออมเงินในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 4.33)

ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาค่าเฉลี่ยในประเด็นต่างๆ ก่อนเข้าร่วมโครงการและหลังเข้าร่วมโครงการกลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเอง ด้านเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ผลการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเอง ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ของกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง
ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

n = 305

ประเด็น	ก่อนเข้าร่วมโครงการ		หลังเข้าร่วมโครงการ		Sig.
	ค่าเฉลี่ย, ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	
ด้านทรัพยากรธรรมชาติ	2.70 (1.034)	ปานกลาง	4.63 (.933)	มากที่สุด	
1. ใช้วัสดุธรรมชาติมาใช้เพื่อลด ต้นทุนการผลิต	2.62 (.507)	ปานกลาง	4.67 (.492)	มากที่สุด	.000
2. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ	2.55 (.530)	ปานกลาง	4.70 (.498)	มากที่สุด	.000
3. มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และคุ้มค่า	2.72 (.537)	ปานกลาง	4.54 (.519)	มากที่สุด	.000

จากตารางที่ 4.8 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง
ด้านทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า

ก่อนเข้าร่วมโครงการกลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สู่การพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ ในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.70) และเมื่อ
พิจารณาตามประเด็นต่างๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สู่การพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ ในระดับปานกลางในประเด็นการใช้ทรัพยากรอย่าง
ประหยัดและคุ้มค่า เช่น นำเศษอาหารกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการทำปุ๋ยหมัก หรือการทำบ่อ
แก๊สชีวภาพใช้เป็นแก๊สหุงต้มในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 2.72) รองลงมาคือ การใช้วัสดุธรรมชาติมาใช้เพื่อ
ลดต้นทุนการผลิต เช่น ใช้ใบไม้แห้ง หรือฟางข้าว หรือเศษหญ้ามาทำปุ๋ยหมัก หรือคลุม โคลนต้นไม้เพิ่ม
ความชุ่มชื้นให้ดิน (ค่าเฉลี่ย 2.62) และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ไม่เผาต่อช่วง
การบำรุงดินด้วยการปลูกปุ๋ยสดพืช และการปลูกพืชหมุนเวียน (ค่าเฉลี่ย 2.55)

หลังเข้าร่วมโครงการกลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สู่การพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ ในภาพรวมระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.63) และเมื่อพิจารณา

ตามประเด็นต่างๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ ในระดับมากที่สุดประเด็นการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ไม่เผาตอซัง การบำรุงดินด้วยการปลูกปุ๋ยสดพืช และการปลูกพืชหมุนเวียน (ค่าเฉลี่ย 4.70) รองลงมาคือการใช้วัสดุธรรมชาติมาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น ใช้ใบไม้แห้ง หรือฟางข้าว หรือเศษหญ้ามาทำปุ๋ยหมัก หรือคลุมโคนต้นไม้เพิ่มความชุ่มชื้นให้ดิน (ค่าเฉลี่ย 4.67) และการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า เช่น นำเศษอาหารกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการทำปุ๋ยหมัก หรือการทำบ่อแก๊สชีวภาพใช้เป็นแก๊สหุงต้มในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 4.54)

ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาการทดสอบค่าเฉลี่ยในประเด็นต่างๆ ก่อนเข้าร่วมโครงการและหลังเข้าร่วมโครงการกลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.4 ด้านจิตใจ ผลการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านจิตใจของกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านจิตใจ

n = 305

ประเด็น	ก่อนเข้าร่วมโครงการ		หลังเข้าร่วมโครงการ		Sig.
	ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	
ด้านจิตใจ	3.24	มาก	4.72	มากที่สุด	
	(.994)		(.773)		
1. สามารถปรับตัวต่อผลกระทบที่ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม	2.38	น้อย	4.55	มากที่สุด	.000
	(.538)		(.549)		
2. การให้ความช่วยเหลือแก่บุคคล ในครอบครัวเพื่อนบ้าน และชุมชน	3.73	มาก	4.71	มากที่สุด	.000
	(.575)		(.480)		
3 ร่วมกิจกรรมการบำเพ็ญ ประโยชน์ของชุมชนส่วนรวม	3.63	มาก	4.91	มากที่สุด	.000
	(.497)		(.285)		

จากตารางที่ 4.9 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ พบว่า

ก่อนเข้าร่วม โครงการกลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านจิตใจในภาพรวมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.24) และเมื่อพิจารณาตามประเด็นต่างๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ ในระดับมาก ประเด็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกอยู่ในครอบครัว และเพื่อนบ้านในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.73) รองลงมาคือร่วมกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ของชุมชนส่วนรวม (ค่าเฉลี่ย 3.63) และสามารถปรับตัวต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 2.38)

หลังเข้าร่วม โครงการกลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านจิตใจ ในภาพรวมระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.72) และเมื่อพิจารณาตามประเด็นต่างๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ ในระดับมากที่สุดประเด็นร่วมกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ของชุมชนส่วนรวม (ค่าเฉลี่ย 4.91) รองลงมาคือ การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกอยู่ในครอบครัว และเพื่อนบ้านในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.71) และสามารถปรับตัวต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.55)

ซึ่งเมื่อนำมาทดสอบค่าเฉลี่ยในประเด็นต่างๆ ก่อนเข้าร่วม โครงการและหลังเข้าร่วมโครงการกลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านจิตใจ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.5 ด้านสังคม ผลการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านสังคมของกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านสังคม

n = 305

ประเด็น	ก่อนเข้าร่วมโครงการ		หลังเข้าร่วมโครงการ		Sig.
	ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	
ด้านสังคม	3.39 (1.124)	มาก	4.72 (.881)	มากที่สุด	
1. แบ่งปันปัจจัยในการผลิตพืช	4.55 (.554)	มากที่สุด	4.97 (.160)	มากที่สุด	.000
2 การรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ใหม่ๆ กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ	2.65 (.794)	ปานกลาง	4.56 (.626)	มากที่สุด	.000
3 จัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน	2.97 (.673)	ปานกลาง	4.65 (.529)	มากที่สุด	.000

จากตารางที่ 4.10 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านสังคม พบว่า

ก่อนเข้าร่วมโครงการกลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านสังคมในภาพรวมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.39) และเมื่อพิจารณาตามประเด็นต่างๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านสังคม ในระดับมากที่สุดประเด็นการแบ่งปันปัจจัยในการผลิตพืช เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ย และอื่นๆ กับเพื่อนบ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.39) รองลงมาคือ จัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.97) และการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ใหม่ๆ กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย 2.65)

หลังเข้าร่วมโครงการกลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านสังคม ในภาพรวมระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.72) และเมื่อพิจารณาตามประเด็นต่างๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านสังคม ในระดับมากที่สุดประเด็นการแบ่งปันปัจจัยในการผลิตพืช เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ย และอื่นๆ

กับเพื่อนบ้าน (ค่าเฉลี่ย 4.97) รองลงมาคือ จัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.65) และการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ใหม่ๆ กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.56)

ซึ่งเมื่อนำมาทดสอบค่าเฉลี่ยในประเด็นต่างๆ ก่อนเข้าร่วม โครงการและหลังเข้าร่วมโครงการกลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเอง 5 ด้านพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 5 ปัญหา และข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.1 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มตัวอย่างมีปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การวิเคราะห์ปรากฏผลดังตารางที่ 4.11 ดังนี้

ตารางที่ 4.11 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

n= 305

ประเด็นปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
ด้านความพอประมาณ		
1. การวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนได้แก่ พื้นที่ ทุน และแรงงานก่อนทำการผลิตมีความยุ่งยาก	12	3.9
2. การจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้เสียเวลา และไม่เกิดประโยชน์	23	7.7
ด้านความมีเหตุผล		
1. การทำกิจกรรมลดต้นทุนการผลิต	9	3.0
2. การจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ให้มีความเหมาะสมตามความจำเป็น มีความรู้สึกรายจ่ายเยอะเกินไป และไม่ยอมทำตาม	39	12.8
3. การจัดทำแผนกลุ่ม หรือแผนพัฒนาชุมชน ก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน เกิดการแบ่งฝ่าย และชุมชน ไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง	12	3.9

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
ด้านความพอประมาณ		
1. การวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนได้แก่ พื้นที่ ทุน และแรงงานก่อนทำการผลิตมีความยุ่งยาก	12	3.9
2. การจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้เสียเวลา และไม่เกิดประโยชน์	23	7.7
ด้านความมีเหตุผล		
1. การทำกิจกรรมลดต้นทุนการผลิต	9	3.0
2. การจัดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ให้มีความเหมาะสมตามความจำเป็น มีความรู้สึกรายจ่ายเยอะเกินไป และไม่อยากทำ	39	12.8
3. การจัดทำแผนกลุ่ม หรือแผนพัฒนาชุมชน ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ในชุมชน เกิดการแบ่งฝ่าย และชุมชนไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง	12	3.9
ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี		
1. การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นในการผลิต ทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น และไม่ได้ผลเท่าที่ควร	22	7.2
2. การใช้ทรัพยากรในการผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย ทำให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	12	3.9
3. ไม่มีความจำเป็นต้องออมทรัพย์ หรือลงทุน เนื่องจากต้องนำมาใช้ อยู่แล้ว	14	4.6
ด้านความรู้		
1. ไม่มีเวลาในการศึกษาค้นคว้า หากความรู้เพิ่มเติม	17	5.6
2. การพัฒนาความรู้ด้วยวิธีการเข้ารับอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงาน ไม่มีเวลาว่างเข้าร่วมและรู้สึกเสียเวลาไปนั่งฟัง	10	3.3
ด้านคุณธรรม	-	-

จากตารางที่ 4.11 การวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า

ด้านความพอประมาณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 7.7 มีประเด็นปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้เสียเวลา และไม่เกิดประโยชน์ รองลงมาร้อยละ 3.9 ปัญหาการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนได้แก่ พื้นที่ ทุน และแรงงานก่อนทำการผลิตมีความยุ่งยาก

ด้านความมีเหตุผล พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 12.8 มีประเด็นปัญหาการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ให้มีความเหมาะสมตามความจำเป็น มีความรู้สึกรายจ่ายเยอะเกินไป และไม่อยากทำ รองลงมาร้อยละ 3.9 คือ การจัดทำแผนกลุ่ม หรือแผนพัฒนาชุมชน ก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน เกิดการแบ่งฝ่าย และร้อยละ 3.0 ชุมชนไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง และการทำกิจกรรมลดต้นทุนการผลิต เช่น การเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง การทำสารชีวภัณฑ์ใช้เอง ทำให้เสียเวลาและไม่คุ้มค่ากับการลงทุนแท้จริง

ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 7.2 มีประเด็นปัญหาการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นในการผลิต ทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น และไม่ได้ผลเท่าที่ควร เช่น การใช้สารชีวภัณฑ์ การตรวจวิเคราะห์ดิน ส่วนที่พบปัญหา รองลงมาร้อยละ 4.6 คือ ไม่มีความจำเป็นต้องออมทรัพย์ หรือลงทุน เนื่องจากต้องนำมาใช้อยู่แล้ว และร้อยละ 3.9 การใช้ทรัพยากรในการผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย ทำให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกพืชหลายชนิดทำให้เกิดโรคและแมลง

ด้านความรู้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5.6 ประเด็นปัญหาการไม่มีเวลาในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม และร้อยละ 3.3 การพัฒนาความรู้ด้วยวิธีการเข้ารับการอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงาน ไม่มีเวลาว่างเข้าร่วมและรู้สึกเสียเวลาไปนั่งฟัง

ด้านคุณธรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดไม่มีประเด็นปัญหา ตารางที่ 4.12 ระดับปัญหาของกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง

n = 305

จำนวนข้อที่เป็นปัญหา	ระดับของปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
1 - 3	น้อยที่สุด	301	98.7
5 - 8	น้อย	4	1.3
9 - 12	ปานกลาง	-	-
13 - 16	มาก	-	-
17 - 20	มากที่สุด	-	-

ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 4 ค่าเฉลี่ย = .94 SD = .865

จากตารางที่ 4.12 ระดับปัญหาของกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 98.7) มีปัญหา น้อยที่สุด โดยมีปัญหาอยู่ระหว่าง 1 - 3 ข้อ และร้อยละ 1.3 มีปัญหาในระดับน้อย โดยมีปัญหาอยู่ระหว่าง 4 – 7 คะแนน โดยกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง ต่ำสุด 1 คะแนน สูงสุด 4 คะแนน ค่าเฉลี่ย .865 คะแนน

5.2 ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มตัวอย่างข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ ประกอบด้วย ด้านการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรากฏผลดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

n = 305		
ประเด็นข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		
1. การปลูกผักไว้กินเอง ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก และการลดการใช้สารเคมีปลูกผักอินทรีย์ ทำให้ช่วยลดรายจ่ายและยังได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัย	217	71.1
2. ออมทรัพย์ เพื่อนำมาใช้ในเวลาจำเป็น ทำให้ไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสินและไม่เป็นภาระ	124	40.7
3. การจดบัญชีครัวเรือน จดบันทึกเฉพาะรายรับ – รายจ่าย อย่างง่าย เพื่อให้เราทราบถึงรายจ่ายรับที่ได้ และสามารถตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ทำให้มีเงินเหลือเก็บออม	98	32.1
4. การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสดใช้เอง ช่วยลดต้นทุนในการผลิต ทำให้มีกำไรมากขึ้น	202	66.2

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ประเด็นข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		
1. การให้ความช่วยเหลือและแบ่งปันเพื่อนบ้านที่เดือดร้อน	175	57.3
2. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้าน และช่วยการเป็นหูเป็นตาในการดูแลลูกหลาน เยาวชนในชุมชนให้ห่างไกลยาเสพติด หรืออบายมุขต่างๆ	98	32.1
3. ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม	104	34.1
4. อนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสืบสานประเพณีท้องถิ่นให้คงอยู่สู่รุ่นลูก รุ่นหลานต่อไป	122	40.0

จากตารางที่ 4.12 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

ด้านการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 71.1 เสนอแนะให้มีการปลูกผักไว้กินเอง ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก และการลดการใช้สารเคมี ปลูกผักอินทรีย์ ทำให้ช่วยลดรายจ่ายและยังได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัย รองลงมา ร้อยละ 66.2 คือ การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสดใช้เอง ช่วยลดต้นทุนในการผลิต ทำให้มีกำไรมากขึ้น ร้อยละ 40.7 พบว่าการออมทรัพย์เพื่อนำมาใช้ในเวลาที่ต้องการทำให้ไม่ต้องไปกู้หนี้และไม่เป็นภาระ และการจดบัญชีครัวเรือน และร้อยละ 32.1 การจดบันทึกเฉพาะรายรับ – รายจ่าย อย่างง่ายเพื่อให้เราทราบถึงรายจ่ายรับที่ได้ และสามารถตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ทำให้มีเงินเหลือเก็บออม

ด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 57.3 เสนอแนะการให้ความช่วยเหลือและแบ่งปันเพื่อนบ้านที่เดือดร้อน หรือการร่วมงานบุญ เช่น งานศพ ผู้นำชุมชนขอความร่วมมือให้นำข้าวสารครัวเรือนละ 1 กก. และน้ำอัดลม หรือน้ำดื่ม ครัวเรือนละ 1 - 2 ขวด เป็นต้น รองลงมา ร้อยละ 40.0 คือ อนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสืบสานประเพณีท้องถิ่นให้คงอยู่สู่รุ่นลูก รุ่นหลานต่อไป ร้อยละ 34.1 ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม และปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้าน และร้อยละ 32.1ช่วยการเป็นหูเป็นตาในการดูแลลูกหลาน เยาวชนในชุมชนให้ห่างไกลยาเสพติด หรืออบายมุขต่างๆ

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญจำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2) การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน 3) การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) ผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเอง 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ศึกษา คือ สมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พื้นที่ 12 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคาม มุกดาหาร นครพนม สกลนคร บึงกาฬ หนองคาย อุดรธานี หนองบัวลำภู และจังหวัดเลย ทั้งหมด 61 อำเภอ/หมู่บ้าน (ระยะที่ 1 - 5) ที่มีรายชื่อเข้าร่วมโครงการกลุ่มละ 30 คน ประชากรจำนวน 1,830 ราย กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวน 305 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ ค่าเกี่ยวกับระดับการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน และผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผู้การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.955 และ 0.907 ตามลำดับวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบข้อมูลโดยใช้ค่า t-test

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า สมาชิกกลุ่ม โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 59.39 ปี ส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรและส่วนมากเป็นสมาชิกกลุ่ม ออมทรัพย์ รองลงมาเป็นสมาชิก ชกส.

1.3.2 สภาพทางสังคม พบว่า สมาชิกกลุ่ม โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 4.74 ไร่ และส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง มากกว่าครึ่งมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.67 คน มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 0.77 คน และ ทั้งหมดประกอบอาชีพทำนา

1.3.3 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน พบว่า สมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.26) ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน แยกออกเป็นประเด็นตามระดับความสำคัญจากมากไปน้อย ดังนี้

1) **ด้านความต้องการของเกษตรกร** พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการความยั่งยืนและมั่นคงในด้านอาชีพมากที่สุด รองลงมา คือ มีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และต้องการลดภาระหนี้สิน ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

2) **ด้านประโยชน์ที่จะได้รับ** พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการมีรายได้ และอาชีพที่มั่นคง เพื่อเลี้ยงครอบครัวได้อย่างยั่งยืนมากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ แก่ครอบครัว และชุมชน เช่น การพึ่งพาตนเอง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การได้รับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับการสนับสนุน เช่น ความรู้ เอกสารวิชาการเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยการผลิตด้านการเกษตร การศึกษาดูงาน ไม่ต้องการย้ายถิ่นฐานเพื่อไปประกอบอาชีพ และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกที่มาเรียนรู้ร่วมกันทั้งในกลุ่มจังหวัดตนเอง และจังหวัดอื่นๆ

3) **ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ** พบว่า บุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนบ้าน มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการมากที่สุด รองลงมา คือ จากสื่อสิ่งพิมพ์ หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน

4) **ด้านกิจกรรมโครงการ** พบว่า การเรียนรู้จากสื่อ VCD มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการมากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมการทำแผนครัวเรือน และแผนกลุ่ม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประชุมชี้แจงโครงการ

1.3.4 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า สมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ส่วนใหญ่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แยกออกเป็นประเด็น ดังนี้

1) **ด้านความพอประมาณ** พบว่า ผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน เหลือจากการบริโภคมีการแบ่งปัน หรือจำหน่าย เช่น การปลูกพืชผัก การเลี้ยงสัตว์มากที่สุด รองลงมาคือ มีการวางแผนจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือน และร่วมจัดทำแผนกลุ่ม เช่น พื้นที่ ทุน และแรงงาน ก่อนทำการ การทำเกษตรอินทรีย์ หรือการทำเกษตรแบบปลอดภัย ลดการใช้สารเคมี และจัดทำบัญชีครัวเรือน ตามลำดับ

2) **ด้านความมีเหตุผล** พบว่า มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด 4 ประเด็น ได้แก่ 1) กิจกรรมลดรายจ่าย เช่น ปลูกผักกินเอง ทำน้ำยาอเนกประสงค์ 2) กิจกรรมการเพิ่มรายได้ เช่น การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ หรือการรวมกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย 3) กิจกรรมลดต้นทุนการผลิต เช่น การเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง การทำสารชีวภัณฑ์ใช้เอง และ 4) การช่วยเหลือและแบ่งปันเพื่อนบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน รองลงมาคือ การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต และการรวมกันจำหน่ายสินค้า เพื่อการต่อรองด้านราคา และการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย เพื่อตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นหรือให้มีความเหมาะสมตามความจำเป็น ตามลำดับ

3) **ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี** พบว่า การทำกิจกรรมกลุ่มมีการลงหุ้น และการออมทรัพย์ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร ได้แก่ ป่าไม้ แหล่งน้ำ และทรัพยากรอื่นๆ ในชุมชนมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้ทรัพยากรในการผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นในการผลิต การรวมกลุ่มทำอาชีพเสริมหลังฤดูกาลทำนา หรือเวลาว่างเพื่อเพิ่มรายได้ และการลดละเลิกอบายมุขต่างๆ เช่น สุรายาเสพติด และการพนัน ตามลำดับ

4) **ด้านความรู้** พบว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ และการใช้ภูมิปัญญามาปรับใช้ในการดำรงชีวิตมากที่สุด รองลงมา คือ การพัฒนาความรู้ด้วยวิธีการเข้ารับการอบรม สัมมนา หรือ ศึกษาดูงานที่หน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชนจัดขึ้น และการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง เช่น วารสารการเกษตร สื่อออนไลน์ หรือการลงมือทำทดลองฝึกฝนตามลำดับ

5) **ด้านคุณธรรม** พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุดในทุกประเด็น ได้แก่ 1) การดำเนินชีวิตด้วยการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือปฏิบัติในท้องถิ่น 2) ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ และสุจริต

3) เคารพกฎ ระเบียบข้อบังคับของชุมชน ส่วนรวม/กลุ่ม และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และ 4) มีส่วนร่วมในกิจกรรมงานบุญประเพณีที่สำคัญของชุมชน

1.3.5 ผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน

ซึ่งการวิเคราะห์ก่อนเข้าร่วมโครงการและหลังเข้าร่วมโครงการ และนำมาทดสอบค่าเฉลี่ยในประเด็นต่างๆ ของสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แยกออกมาเป็นประเด็น 5 ด้าน ดังนี้

1) การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการมีการพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี ในระดับปานกลาง ประเด็นการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการลดต้นทุน เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน การผสมปุ๋ยใช้เองตามค่าวิเคราะห์ดิน การทำปุ๋ยหมัก การทำเกษตรดีที่เหมาะสม รองลงมาคือการนำภูมิปัญญามาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทอผ้า การย้อมผ้าจากวัสดุธรรมชาติ การใช้สมุนไพรรักษาโรค การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ลดการใช้สารเคมี และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีภายในชุมชน เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ การผลิตและขยายสารชีวภัณฑ์ เช่น ไตรโคเดอร์มา บีวเวอร์เรีย และหลังจากเข้าร่วมโครงการแล้ว พบว่า มีการพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี ในระดับมากที่สุด ประเด็นการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีภายในชุมชน เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ การผลิตและขยายสารชีวภัณฑ์ เช่น ไตรโคเดอร์มา บีวเวอร์เรีย รองลงมา คือ การนำภูมิปัญญามาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทอผ้า การย้อมผ้าจากวัสดุธรรมชาติ การใช้สมุนไพรรักษาโรค การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ลดการใช้สารเคมี และในระดับมาก การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการลดต้นทุน เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน การผสมปุ๋ยใช้เองตามค่าวิเคราะห์ดิน การทำปุ๋ยหมัก การทำเกษตรดีที่เหมาะสม ตามลำดับ

2) การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการมีการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจในระดับมาก ประเด็นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน และแบ่งปันเพื่อนบ้าน หากเหลือก็จำหน่าย เช่น การปลูกผัก การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงปลา เป็นต้น รองลงมา คือ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภค เช่น การแปรรูปปลา การแปรรูปข้าว การแปรรูปหน่อไม้ และผลผลิตอื่นๆ ในชุมชน จดบัญชีครัวเรือน รายรับ – จ่าย การวางแผนการใช้จ่ายเงิน การลดหนี้และออมเงินในครัวเรือน และประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ในแก่ครอบครัว เช่น การรวมกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อจำหน่าย และหลังเข้าร่วมโครงการ ระดับมากที่สุด ในด้านการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนและแบ่งปันเพื่อนบ้าน หากเหลือก็จำหน่าย เช่น การปลูกผัก การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงปลา เป็นต้น รองลงมา คือ ประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ในแก่ครอบครัว เช่น การรวมกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อจำหน่าย การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภค

เช่น การแปรรูปปลา การแปรรูปข้าว การแปรรูปหน่อไม้ และผลผลิตอื่นๆ ในชุมชน และจดบัญชีครัวเรือน รายรับ – จ่าย การวางแผนการใช้จ่ายเงิน การลดหนี้และออมเงินในครัวเรือน ตามลำดับ

3) การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ ก่อนเข้าร่วมโครงการมีการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ ในระดับปานกลาง ประเด็นการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า เช่น นำเศษอาหารกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการทำปุ๋ยหมัก หรือการทำบ่อแก๊สชีวภาพใช้เป็นแก๊สหุงต้มในครัวเรือน รองลงมา คือ ใช้วัสดุธรรมชาติมาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น ใช้ใบไม้แห้ง หรือฟางข้าว หรือเศษหญ้ามาทำปุ๋ยหมัก หรือคลุม โกลนต้นไม้เพิ่มความชุ่มชื้นให้ดิน และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ไม่เผาตอซัง การบำรุงดินด้วยการปลูกปุ๋ยสดพืช และการปลูกพืชหมุนเวียน และหลังจากเข้าร่วมโครงการมีการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุด ในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ไม่เผาตอซัง การบำรุงดินด้วยการปลูกปุ๋ยสดพืช และการปลูกพืชหมุนเวียน รองลงมา คือ ใช้วัสดุธรรมชาติมาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น ใช้ใบไม้แห้ง หรือฟางข้าว หรือเศษหญ้ามาทำปุ๋ยหมัก หรือคลุม โกลนต้นไม้เพิ่มความชุ่มชื้นให้ดิน และการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า เช่น นำเศษอาหารกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการทำปุ๋ยหมัก หรือการทำบ่อแก๊สชีวภาพใช้เป็นแก๊สหุงต้มในครัวเรือน ตามลำดับ

4) การพึ่งตนเองด้านจิตใจ พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการมีการพึ่งตนเองด้านจิตใจระดับมาก คือ การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกอยู่ในครอบครัว และเพื่อนบ้านในชุมชน รองลงมาคือ ร่วมกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ของชุมชนส่วนรวม และสามารถปรับตัวต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม และหลังจากเข้าร่วมโครงการมีการพึ่งพามากที่สุด การร่วมกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ของชุมชนส่วนรวม รองลงมาคือ การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกอยู่ในครอบครัว และเพื่อนบ้านในชุมชน และสามารถปรับตัวต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ตามลำดับ

5) การพึ่งตนเองด้านสังคม พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการมีการพึ่งตนเองด้านสังคมในระดับมากที่สุด คือ แบ่งปันปัจจัยในการผลิตพืช เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ย และอื่นๆ กับเพื่อนบ้าน รองลงมาคือ จัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในชุมชนและการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ใหม่ๆ กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ และหลังเข้าร่วมโครงการมีการพึ่งตนเองด้านสังคมมากที่สุด ได้แก่ การแบ่งปันปัจจัยในการผลิตพืช เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ย และอื่นๆ กับเพื่อนบ้าน รองลงมา คือ จัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในชุมชน และการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ใหม่ๆ กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ ตามลำดับ

1.3.6 ปัญหา และข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาประเด็นปัญหา และข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แยกออกตามประเด็น ดังนี้

1. ปัญหา พบว่า

1.1 ด้านความพอประมาณ การจัดทำบัญชีครัวเรือนเกิดความรู้สึกทำให้เสียเวลา และไม่เกิดประโยชน์ ส่วนน้อยมีปัญหาการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนได้แก่ พื้นที่ ทุน และแรงงานก่อนทำการผลิตมีความยุ่งยาก

1.2 ด้านความมีเหตุผล การจัดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ให้มีความเหมาะสมตามความจำเป็น มีความรู้สึกรายจ่ายเยอะเกินไป และไม่อยากทำ การจัดทำแผนกลุ่ม หรือแผนพัฒนาชุมชน ก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน เกิดการแบ่งฝ่าย และชุมชนไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง และการทำกิจกรรมลดต้นทุนการผลิต เช่น การเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง การทำสารชีวภัณฑ์ใช้เอง ทำให้เสียเวลาและไม่คุ้มค่ากับการลงทุนแท้จริง

1.3 ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นในการผลิตทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น และไม่ได้ผลเท่าที่ควร เช่น การใช้สารชีวภัณฑ์ การตรวจวิเคราะห์ดิน ไม่มีความจำเป็นต้องออมทรัพย์ หรือลงหุ้น เนื่องจากต้องนำมาใช้อยู่แล้ว และการปลูกพืชหลายชนิดทำให้เกิดโรคและแมลง

1.4 ด้านการมีความรู้ ไม่มีเวลาในการศึกษาค้นคว้า หาความรู้เพิ่มเติม และการพัฒนาความรู้ด้วยวิธีการเข้าอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงาน และไม่มีเวลาว่างเข้าร่วมและรู้สึกเสียเวลาไปนั่งฟัง

1.5 ด้านการมีคุณธรรม ไม่พบปัญหา

2. ข้อเสนอแนะ พบว่า

2.1 ด้านการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1) การปลูกผักไว้กินเอง ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก และการลดการใช้สารเคมีปลูกผักอินทรีย์ ทำให้ช่วยลดรายจ่ายและยังได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัย

2) การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสดใช้เอง ช่วยลดต้นทุนในการผลิต ทำให้มีกำไรมากขึ้น

3) ออมทรัพย์ เพื่อนำมาใช้ในเวลาจำเป็น ทำให้ไม่ต้องไปกู้หนี้และไม่เป็นภาระ

4) การจดบัญชีครัวเรือน จดบันทึกเฉพาะรายรับ – รายจ่าย อย่างง่ายเพื่อให้เราทราบถึงรายจ่ายรับที่ได้ และสามารถตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ทำให้มีเงินเหลือเก็บออม

2.2 ด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1) การให้ความช่วยเหลือและแบ่งปันเพื่อนบ้านที่เดือดร้อน หรือการร่วมงานบุญ เช่น งานศพ ผู้นำชุมชนขอความร่วมมือให้นำข้าวสารครัวเรือนละ 1 กก. และน้ำอัดลม หรือน้ำดื่ม ครัวเรือนละ 1 - 2 ขวด เป็นต้น

2) อนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสืบสานประเพณีท้องถิ่นให้คงอยู่สู่รุ่นลูก รุ่นหลานต่อไป

3) ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม

4) ปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้าน และช่วยการเป็นหูเป็นตาในการดูแลลูกหลาน เยาวชนในชุมชนให้ห่างไกลยาเสพติด หรืออบายมุขต่างๆ

2. อภิปรายผล

จากการศึกษา เรื่องการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่ม โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีสิ่งที่ควรอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

2.1 เพศ

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่ม โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 59.39 ปี ทั้งนี้อาจเนื่องจากการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่ม โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผู้หญิงมีความอดทนอดกลั้น มีความเอื้อเฟื้อ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ สมยศ เข้มเฟื่อน (2551, น. 178) ที่พบว่า พนักงานเพศหญิงมีประสิทธิภาพในการทำงานด้านปริมาณงานและด้านคุณภาพดีกว่า มีความอดทน อดกลั้น มีความซื่อสัตย์ต่อสามี มีความเมตตากรุณาต่อบุตร มีความยินดีด้วยความจริงใจเมื่อยามที่สามีและบุตรประสบความสำเร็จ มีความวางใจเป็นกลางเมื่อมีความคิดเห็นแตกต่างกันระหว่างคนในครอบครัว ไม่ประมาทในการใช้ชีวิต สร้างศรัทธาความเชื่อที่ถูกต้อง มีความเอื้อเฟื้อแก่ทั้งภายในและภายนอกสังคม สรุปได้ว่าผู้หญิงมีผลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่ม โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ผู้หญิงมีมากทำให้การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับมากขึ้น

2.2 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ระดับมากที่สุด จากประโยชน์ที่จะได้รับ และความต้องการของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับ เกษณี ไกยเกษ (2559, น. 102) พบว่า ผลประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ได้รับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกที่มาเรียนรู้ร่วมกัน รองลงมา ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ สอดคล้องกับผลการจัดเวทีชุมชน พบว่าจากการเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับความรู้การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เกิดความสามัคคีในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น สรุปได้ว่าการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ของสมาชิกกลุ่มมีมาก ทำให้มีความต้องการสมัครเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนระดับมากขึ้น

2.3 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาพรวมในระดับมากประเด็น ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านความรู้ และด้านคุณธรรม อาจเนื่องมาจากสภาพทางสังคมของสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน พบว่า เคยเข้าร่วมฝึกอบรม การเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์ การจัดทำแผนครัวเรือน และแผนพัฒนากลุ่ม และเข้าร่วมสัมมนาด้านเศรษฐกิจพอเพียง จากหน่วยงานต่างๆ ซึ่งส่งผลให้มีการปฏิบัติโดยการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ ศศิธร แปลงไธสงค์ (2557, น.89) ศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงบ้านน้อย ตำบลจันตุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เกษตรกรทั้งหมดมีการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเอง การศึกษาดูงานจากบุคคลต้นแบบ กลุ่มต้นแบบ การพูดคุยสรุปเนื้อหา สรุปบทเรียนและการฝึกปฏิบัติ และสอดคล้องกับโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในด้านแนวคิดของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน คือ การส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้มีส่วนร่วมของชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น เป็นส่วนสำคัญในการรวมพลังเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ของชุมชนไปในทิศทางที่ดีขึ้นร่วมกัน โดยมีการนัดหมายการเรียนรู้แบบเป็นกลุ่มทุกวันพุธของสัปดาห์ๆ ละ 2-3 ชั่วโมง ซึ่งเนื้อหาที่ได้รับการส่งเสริม เป็นเนื้อหาที่ใกล้ชิดเกษตรกรเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดความอยากรู้ และต้องการติดตามเรียนเรื่องอื่น ๆ เรียนรู้ผ่านสื่อ VCD ร่วมกัน การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมหลังจาก

เรียนรู้จากสื่อ VCD ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการเรียนรู้จริง เช่นเดียวกับ รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร (2554, น.114) พบว่า ประชาชนมีการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกด้าน ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านการมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านเงื่อนไขคุณธรรมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงื่อนไขด้านคุณธรรม ประชาชนมีความกล้าในการที่จะรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำอยู่ในระดับมากที่สุด

2.4 ผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน

จากการศึกษา พบว่า ผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ของสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน มีการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นต่างๆ ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด แยกออกประเด็นการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

2.4.1 ด้านเทคโนโลยี ก่อนเข้าร่วมโครงการ การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี ในระดับปานกลางประเด็น การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการลดต้นทุน เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน การผสมปุ๋ยใช้เองตามค่าวิเคราะห์ดิน การทำปุ๋ยหมัก การทำเกษตรดีที่เหมาะสม รองลงมาคือการนำภูมิปัญญามาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทอผ้า การย้อมผ้าจากวัสดุธรรมชาติ การใช้สมุนไพรรักษาโรค การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ลดการใช้สารเคมี หลังจากเข้าร่วมโครงการ พบว่า มีการพึ่งพาตนเองมากที่สุด ในการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีภายในชุมชน เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ การผลิตและขยายสารชีวภัณฑ์ เช่น ไตรโคเดอร์มา บีวเวอร์เรีย รองลงมาคือการนำภูมิปัญญามาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทอผ้า การย้อมผ้าจากวัสดุธรรมชาติ การใช้สมุนไพรรักษาโรค การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ลดการใช้สารเคมี และการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการลดต้นทุน เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน การผสมปุ๋ยใช้เองตามค่าวิเคราะห์ดิน การทำปุ๋ยหมัก การทำเกษตรดีที่เหมาะสมตามลำดับ

2.4.2 ด้านเศรษฐกิจ ก่อนเข้าร่วมโครงการ พบว่า การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ ในระดับมากประเด็นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนและแบ่งปันเพื่อนบ้าน หากเหลือก็จำหน่าย เช่น การปลูกผัก การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงปลา รองลงมา คือ แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภค เช่น การแปรรูปปลา การแปรรูปข้าว การแปรรูปหน่อไม้ และผลผลิตอื่นๆ ในชุมชน จัดบัญชีครัวเรือน รายรับ – จ่าย การวางแผนการใช้จ่ายเงิน การลดหนี้และออมเงินในครัวเรือน และประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ในแก่ครอบครัว เช่น การรวมกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อจำหน่าย หลังเข้าร่วมโครงการ พบว่า การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ ในระดับมากที่สุดประเด็นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนและแบ่งปันเพื่อนบ้าน หากเหลือก็จำหน่าย เช่น การปลูกผัก การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงปลา รองลงมา คือ ประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ในแก่ครอบครัว เช่น การรวมกลุ่มแปรรูปผลผลิตทาง

การเกษตรเพื่อจำหน่าย การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ไว้บริโภค เช่น การแปรรูปปลา การแปรรูปข้าว การแปรรูปหน่อไม้ และผลผลิตอื่นๆ ในชุมชน และจัดบัญชีครัวเรือน รายรับ – จ่าย การวางแผนการใช้จ่ายเงิน การลดหนี้และออมเงินในครัวเรือน ตามลำดับ

2.4.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ก่อนเข้าร่วมโครงการ การพึ่งพาตนเองอยู่ในระดับปานกลาง มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า เช่น นำเศษอาหารกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการทำปุ๋ยหมัก หรือการทำบ่อแก๊สชีวภาพใช้เป็นแก๊สหุงต้มในครัวเรือน รองลงมาคือใช้วัสดุธรรมชาติมาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น ใช้ใบไม้แห้ง หรือฟางข้าว หรือเศษหญ้ามาทำปุ๋ยหมัก หรือคลุมโคนต้นไม้เพิ่มความชุ่มชื้นให้ดิน หลังจากเข้าร่วมโครงการ พบว่า มีการพึ่งพาตนเองมากที่สุด ได้แก่ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ไม่เผาตอซัง การบำรุงดินด้วยการปลูกปุ๋ยสดพืช และการปลูกพืชหมุนเวียน ใช้วัสดุธรรมชาติมาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น ใช้ใบไม้แห้ง หรือฟางข้าว หรือเศษหญ้ามาทำปุ๋ยหมัก หรือคลุมโคนต้นไม้เพิ่มความชุ่มชื้นให้ดิน

2.4.4 ด้านจิตใจ ก่อนเข้าร่วมโครงการพึ่งพาตนเองมาก ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกอยู่ในครอบครัว และเพื่อนบ้าน ในชุมชน รองลงมาคือร่วมกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ของชุมชนส่วนรวม หลังเข้าร่วมโครงการ พบว่า มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ร่วมกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ของชุมชนส่วนรวม การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกอยู่ในครอบครัว และเพื่อนบ้านในชุมชน สอดคล้องกับ กนกกาญจน์ ฉวีวงศ์ (2552, น.71) พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนพึ่งพาตนเองด้านจิตใจด้วยการมีจิตใจที่ดี ร่าเริงแจ่มใส รู้จักให้อภัยให้ความรักความเมตตาและช่วยเหลือผู้อื่น ส่งเสริมให้ผู้อื่นมีความสุข มีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต และยึดหลักธรรมทางศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี โดยการเข้าวัด ใ้บาตรทำบุญตาม โอกาส ส่งผลให้ชีวิตมีความสุข

2.4.5 ด้านสังคม ก่อนเข้าร่วมโครงการ การพึ่งตนเองมากที่สุด คือ แบ่งปันปัจจัยในการผลิตพืช เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ย และอื่นๆ กับเพื่อนบ้าน รองลงมา คือ จัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกัน ในชุมชน และการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ใหม่ๆ กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ หลังเข้าร่วมโครงการ พบว่า พึ่งพาตนเองมากที่สุด ได้แก่ การแบ่งปันปัจจัยในการผลิตพืช เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ย และอื่นๆ กับเพื่อนบ้าน จัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกัน ในชุมชน และการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ใหม่ๆ กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ เกษณี ไกยเกษ (2559, น. 96) จากการศึกษาการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านโพธิ์ศรีสำราญ ตำบลหัวนา อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า เกษตรกรมีการพึ่งตนเอง

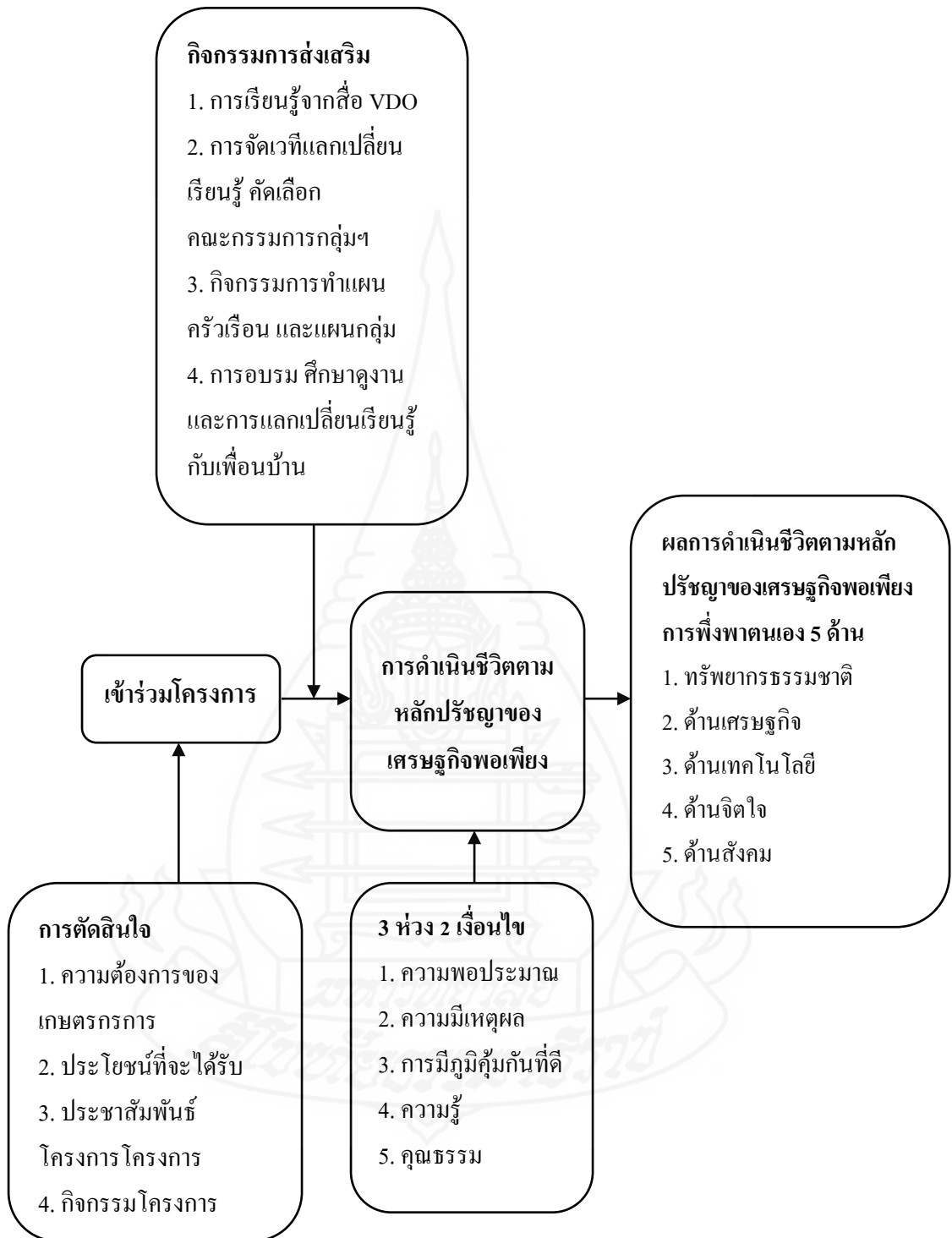
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นต่างๆในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายประเด็นพบว่าเกษตรกรมีการพึ่งตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน

2.5 วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำไปสู่ผลการพึ่งตนเอง

จากผลการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง ในประเด็นการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและปัญหาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถวิเคราะห์ความเชื่อมโยงได้ 2 ประเด็น คือ

2.5.1 ความเชื่อมโยงระหว่างการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำไปสู่ผลการพึ่งตนเอง ดังรูปภาพ 5.1

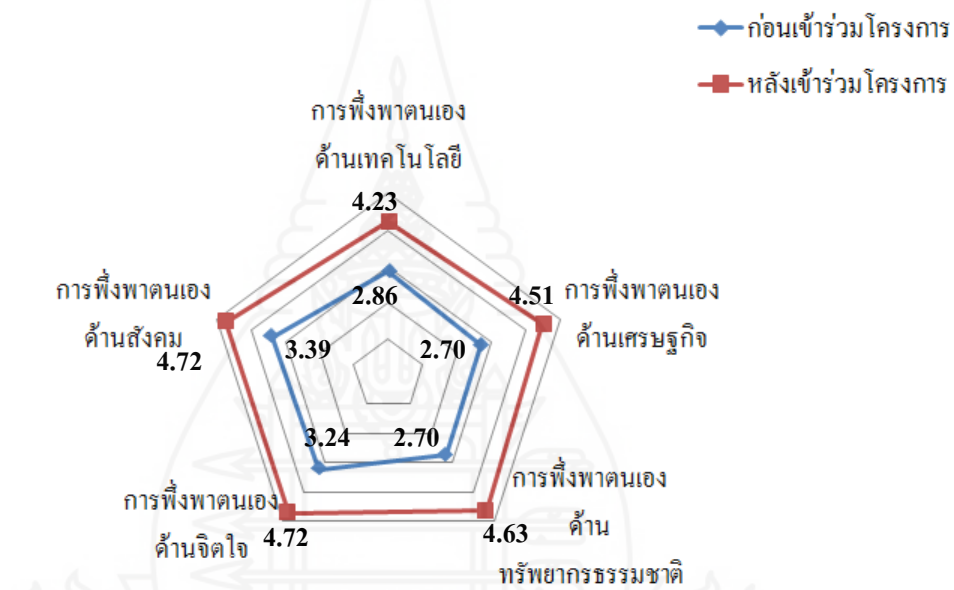

ภาพที่ 5.1 วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำไปสู่ผลการพึ่งตนเอง

พบว่า ความเชื่อมโยงระหว่างการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน มีความสอดคล้อง คือ กลุ่มตัวอย่างตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนในภาพรวมระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.21) และเมื่อพิจารณาจากด้านต่างๆ จำนวน 4 ด้านตามลำดับ ได้แก่ ด้านความต้องการของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.66) รองลงมาคือด้านประโยชน์ที่จะได้รับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.94)

2.5.2 เปรียบเทียบผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

ภาพที่ 5.2 วิเคราะห์ผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

พบว่า ความเชื่อมโยงระหว่างก่อนเข้าร่วมโครงการ และหลังเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน มีความสอดคล้อง คือ หลังเข้าร่วมโครงการแล้วสมาชิกกลุ่มโครงการมีระดับการพึ่งพาตนเองที่เพิ่มมากขึ้น ได้แก่ 1) การพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ 2) การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ 3) การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี 4) การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ และ 5) การพึ่งพาตนเองด้านสังคม ในระดับที่สอดคล้องกัน ซึ่งทำให้สามารถปรับตัวต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ เกษณี ไกยเกษ (2559, น.107) พบว่า การพึ่งพาตนเองของเกษตรกรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ก่อนเข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยที่สุด หลังเข้าร่วมโครงการพบอยู่ในระดับมาก

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน พบว่า พบว่า ระดับการตัดสินใจด้านความต้องการของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.66) รองลงมาคือ ด้านประโยชน์ที่จะได้รับอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.33) ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนา ควรคำนึงถึงความต้องการของเกษตรกร และประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจ และการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการของรัฐ หรือส่วนราชการอื่นๆ

1.2 ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ พบว่า การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนด้านการประชาสัมพันธ์ จากบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.27) ดังนั้น หน่วยงานที่จะส่งเสริมในรูปแบบเดียวกันกับโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการ โดยมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการร่วมกับผู้นำชุมชนลงพื้นที่เพื่อชี้แจงโครงการแก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรสามารถซักถามข้อมูลในด้านต่างๆ และเข้าใจได้ง่าย

1.3 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน พบว่า การเรียนรู้จากสื่อ VCD มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.33) ดังนั้น การส่งเสริมด้านการเรียนรู้ ควรเน้นการส่งเสริมให้เห็นภาพจริง เช่น การเรียนรู้ผ่านสื่อ VCD และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มที่มีลักษณะกิจกรรมโครงการเดียวกันเพื่อให้การเชื่อมโยงเครือข่าย และเกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง

1.4 การศึกษาด้านปัญหา พบว่า ร้อยละ 12.8 การจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ให้ความเหมาะสมตามความจำเป็น มีความรู้สึกรายจ่ายเยอะเกินไป และไม่อยากทำ ดังนั้น ควรมีการอบรมและฝึกปฏิบัติการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนรายรับ – รายจ่าย หรือการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย อย่างง่าย เพื่อให้เกษตรกรทราบถึงรายจ่ายรับที่ได้ และสามารถตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้มีความพร้อมเป็นศูนย์กลางต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างเครือข่าย ทั้งในด้านความรู้จากสื่อต่างๆ และนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาปรับใช้ให้แก่ โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีความเข้มแข็งในการ ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเองมากยิ่งขึ้น

3.2.2 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาขยายผลความรู้ การดำเนินชีวิตตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่หมู่บ้าน หรือชุมชนใกล้เคียง

3.2.3 ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม ชุมชน และคุณภาพชีวิตของสมาชิกกลุ่มที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกกาญจน์ ฉวีวงศ์. (2543). (2552). การศึกษาการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักการพึ่งตนเองตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากร โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตภาษีเจริญ สังกัด กรุงเทพมหานคร. (ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- กุลชลี ไชยนั้นตา. (2539). *กระบวนการตัดสินใจ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประยูรวงศ์.
- กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์. (2553). *พฤติกรรมการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร. (ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, กรุงเทพมหานคร.*
- เกษณี ไกยเกษ. (2599). *การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านโพธิ์ศรีสำราญ ตำบลหัวนา อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู. (ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต "ไม่" ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.*
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). *ทิศทางการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ปีงบประมาณ 2561. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.*
- _____. (2561). *เกษตรกรรมยั่งยืนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร. กรมส่งเสริมการเกษตร.*
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.*
- ชนินทร์ เลิศประภากรณ์. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาโททางการบัญชี. (บัญชีมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.*
- โชคชัย ไทยเจริญ. (2553). *การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการตำรวจกองบังคับการตำรวจภูธร จังหวัดกาญจนบุรี. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, กรุงเทพมหานคร.*
- ณัชชา สุวรรณวงศ์. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นครราชสีมา (ระบบ โควตา) ประจำปีการศึกษา 2560. สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, นครราชสีมา.*

- เบญจรัตน์ แพร์หลาย. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบางปลาม้า. (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.*
- บุญมี พุทโหมกษ์. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน, นครราชสีมา.*
- บำรุง สังข์ขาว. (2554). *ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวด้านปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.*
- พระมหาภูษิต อุกควณ โณ (ปลัดธรรม์). (2556). *การพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์. (ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปทุมธานี.*
- วระเดช จันทรศร และคณะ. (2551). *การศึกษาวิจัยเพื่อขยายผลสู่สาธารณะเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำดิน ป่า และการเกษตร ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : บทสรุปรายงานการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สหાયบไล่อการพิมพ์.*
- ศศิธร แปลงไธสง. (2558). *การส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงบ้านน้อย ตำบลจันตุมอำเภอพลับพลาย จังหวัดบุรีรัมย์. (ปริญญาเกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.*
- ศาลินา บุญเกื้อ และ นันทกาญจน์ ชินประหัยฐ์. (2557). *การถอดบทเรียนและการวิเคราะห์อัตลักษณ์ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ.*
- สุปราณี สุระเดช. (2554). *การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตของพนักงานในผู้ใหญ่ตอนต้น กรณีศึกษาพนักงานบริษัทอิเล็กทรอนิกส์แห่งหนึ่ง. (การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.*
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2543, มีนาคม – เมษายน). *การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. ฟ้าราชการศรู, 45(2), 2 – 3.*
- สมจิต บุทธิจักร์. (2558). *การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านนาหนองแคนตำบลหนองสูง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร. (ปริญญาเกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.*

- สมยศ เข้มเฟื่อน. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานปฏิบัติการ บริษัท เอเชีย นามารีน เซอร์วิส จำกัด (มหาชน)*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2543). *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2558). *คู่มือการปฏิบัติงาน โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*. สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร. เพชรรุ้งการพิมพ์.
- _____. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560 - 2564*. กรุงเทพมหานคร. สำนักนายกรัฐมนตรี
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2554). *สาระทักษะการดำเนิน ชีวิตหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุเมธ งามกนก. (2554). เศรษฐกิจพอเพียง : จากสถานศึกษาสู่ชุมชนยั่งยืน. *วารสารการศึกษาและ พัฒนาสังคม*, 7 (1), 10.
- สำนักยุทธศาสตร์ด้านนโยบายสาธารณะ. (2560). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2560). *การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การ ปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : แคนเน็ก อินเทอร์เน็ตปอเรชั่น.
- อัญชัน อยู่สบาย. (2556). *การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเองของสมาชิก วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา*. (ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต "ไม่"ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- อำพน กิตติอำพน. (2550). *ปาฐกถาพิเศษ แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง เพื่อค้นหาความสุขอย่างยั่งยืนในสังคมยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่ม โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

คำชี้แจง โปรดอ่านคำชี้แจงของแต่ละตอนก่อนลงมือทำ

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบการทำวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ทั้งนี้ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษาและขยายผลสู่ชุมชนอื่นๆ หรือผู้ที่สนใจ จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ทุกข้อตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน

2. ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อการจัดทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น

3. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ตอนที่ 2 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

ตอนที่ 3 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 4 ผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน

ตอนที่ 5 ปัญหา และข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้

นางสาวกมนพรรณ ชุมผาง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ตามความเป็นจริง

1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล

1.1 เพศ

ชาย   หญิง

1.2 อายุ.....ปี

1.3 ระดับการศึกษา

- ต่ำกว่าประถมศึกษา   ประถมศึกษา
 มัธยมศึกษาตอนต้น   มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.
 อนุปริญญา หรือ ปวส.   ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี   อื่นๆ (โปรดระบุ.....)

1.4 การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรอื่น

- ไม่เป็น
 เป็น (ถ้าเป็นตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 กลุ่มออมทรัพย์   กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน   สมาชิก ธกส.
 สมาชิก ศพก./แปลงใหญ่   อื่นๆ (โปรดระบุ.....)

2. สภาพทางสังคม

2.1 ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร จำนวน.....ไร่

2.2 พื้นที่ทำการเกษตร

- ของตนเอง จำนวน .....ไร่
 เช่าผู้อื่น จำนวน .....ไร่
 ผู้อื่นให้ทำการเกษตร โดยแบ่งผลผลิตทางการเกษตร จำนวน .....ไร่
 อื่นๆ (โปรดระบุ.....)

2.3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวน.....คน

2.4 จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน จำนวน.....คน

2.5 การประกอบอาชีพของครัวเรือน

- ทำนา   ทำสวน
 ทำไร่   เลี้ยงสัตว์
 ค้าขาย   รับจ้าง
 อื่นๆ (โปรดระบุ.....)

ตอนที่ 2 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ	ระดับความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ					
1. สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน ฯลฯ					
2. บุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนบ้าน					
ด้านกิจกรรมโครงการ					
1. การประชุมชี้แจงโครงการ					
2. การเรียนรู้จากสื่อ VCD					
3. กิจกรรมการทำแผนครัวเรือน และแผนกลุ่ม					
4. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มฯ					
ด้านประโยชน์ที่จะได้รับ					
1. ได้รับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
2. ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกที่มาเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในกลุ่มจังหวัดตนเอง และจังหวัดอื่นๆ					
3. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ครอบครัว และชุมชน เช่น การพึ่งพาตนเอง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ฯลฯ					

การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ	ระดับความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านประโยชน์ที่จะได้รับ					
4. ได้รับสนับสนุน เช่น ความรู้ เอกสารวิชาการ เศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยการผลิตด้านการเกษตร การศึกษาดูงาน					
5. ไม่ต้องการย้ายถิ่นฐานเพื่อไปประกอบอาชีพ					
6. มีรายได้ และอาชีพที่มั่นคง เพื่อเลี้ยงครอบครัวได้อย่างยั่งยืน					
ด้านความต้องการของเกษตรกร					
1. ต้องการลดภาระหนี้สิน และค่าใช้จ่ายในครัวเรือน					
2. มีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
3. ต้องการความยั่งยืนและมั่นคงในด้านอาชีพ					

ตอนที่ 3 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. ด้านความพอประมาณ		
1.1 การผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน เหลือจากการบริโภคมีการแบ่งปัน หรือจำหน่าย เช่น การปลูกพืชผัก การเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ		
1.2 การวางแผนจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือน และร่วมจัดทำแผนกลุ่ม เช่น พื้นที่ ทุน และแรงงาน ก่อนทำการผลิต		
1.3 การจัดทำบัญชีครัวเรือน		
1.4 การทำเกษตรอินทรีย์ หรือการทำเกษตรแบบปลอดภัย ลดการใช้สารเคมี		

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
2. ด้านความมีเหตุผล		
2.1 การทำกิจกรรมลดรายจ่าย เช่น ปลูกผักกินเอง ทำน้ำยาอเนกประสงค์		
2.2 การเพิ่มรายได้ เช่น การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ หรือการรวมกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย		
2.3 การทำกิจกรรมลดต้นทุนการผลิต เช่น การเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง การทำสารชีวภัณฑ์ใช้เอง		
2.4 การจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย เพื่อตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นหรือให้มีความเหมาะสมตามความจำเป็น		
2.5 การช่วยเหลือและแบ่งปันเพื่อนบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน		
2.6 การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต และการรวมกันจำหน่ายสินค้า เพื่อการต่อรองด้านราคา		
3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี		
3.1 กิจกรรมกลุ่มมีการการลงหุ้น และการออมทรัพย์		
3.2 การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นในการผลิต		
3.3 การใช้ทรัพยากรในการผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม		
3.4 การร่วมกลุ่มทำอาชีพเสริมหลังฤดูกาลทำนา หรือเวลาว่างเพื่อเพิ่มรายได้		
3.5 การลดละเลิกอบายมุขต่างๆ เช่น สุรายาเสพติด และการพนัน		
3.6 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร ได้แก่ ป่าไม้ แหล่งน้ำ และทรัพยากรอื่นๆ ในชุมชน		
4. ด้านความรู้		
4.1 การศึกษาค้นคว้า หากความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง เช่น วารสารการเกษตร สื่อออนไลน์ หรือการลงมือทำทดลองฝึกฝน ฯลฯ		
4.2 การพัฒนาความรู้ด้วยวิธีการเข้ารับอบรม สัมมนา หรือ ศึกษาดูงานที่หน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชนจัดขึ้น		
4.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ		
4.4 การใช้ภูมิปัญญามาปรับใช้ในการดำรงชีวิต และถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่น เช่น การถนอมอาหาร การลดต้นทุนการผลิต		

ประเด็น	(ก่อนเข้าร่วมโครงการ)					(หลังเข้าร่วมโครงการ)				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
5. ด้านสังคม										
5.2 การรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้ใหม่ๆ กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ										
5.3 จัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน										

ตอนที่ 5 ปัญหา และข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นปัญหา	ใช่	ไม่ใช่
1. ด้านความพอประมาณ		
1.1 การวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนได้แก่ พื้นที่ ทุน และแรงงานก่อนทำการผลิตมีความยุ่งยาก		
1.2 การผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน เช่น การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ไม่จำเป็นต้องทำเนื่องจากต้องทำงานประจำอื่นๆ		
1.3 การจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้เสียเวลา และไม่เกิดประโยชน์		
2. ด้านความมีเหตุผล		
2.1 การทำกิจกรรมลดรายจ่าย เช่น ปลูกผักกินเอง ทำของใช้เองในครัวเรือน เช่น น้ำยาอเนกประสงค์ มีความยุ่งยากและไม่คุ้มค่า		
2.2 การทำกิจกรรมลดต้นทุนการผลิต เช่น การเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง การทำสารชีวภัณฑ์ใช้เอง ทำให้เสียเวลาและไม่คุ้มค่ากับการลงทุน		
2.3 การจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ให้มีความเหมาะสมตามความจำเป็น มีความรู้สึกรายจ่ายเยอะเกินไป และไม่อยากทำ		

ประเด็นปัญหา	ใช่	ไม่ใช่
2.4 การปฏิบัติตามกฎระเบียบหมู่บ้านที่ตั้งไว้ ทำให้รู้สึกถูกบังคับและไม่อยากปฏิบัติตาม		
2.5 การจัดทำแผนกลุ่ม หรือแผนพัฒนาชุมชน ก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน เกิดการแบ่งฝ่าย และชุมชนไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง		
2.6 การช่วยเหลือและแบ่งปันเพื่อนบ้านทำให้รู้สึกเสียเปรียบ และเสียผลประโยชน์		
3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี		
3.1 การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นในการผลิต ทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น และไม่ได้ผลเท่าที่ควร เช่น การใช้สารชีวภัณฑ์ การตรวจวิเคราะห์ดิน		
3.2 การใช้ทรัพยากรในการผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย ทำให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกพืชหลายชนิดทำให้เกิดโรคและแมลง		
3.3 การทำอาชีพเสริมเพิ่มรายได้หลังฤดูกาลทำนาภายในครัวเรือนดีกว่าการรวมกลุ่ม เพราะจะได้รายคนเดียวและมีปริมาณมาก และไม่เกิดความขัดแย้ง		
3.4 ไม่มีความจำเป็นต้องออมทรัพย์ หรือลงทุน เนื่องจากต้องนำมาใช้จ่ายแล้ว		
3.5 ไม่มีความจำเป็นในการร่วมกันอนุรักษ์ป่าไม้, แหล่งน้ำ และทรัพยากรอื่นๆ ในหมู่บ้าน เนื่องจากมีใช้ตลอดอยู่แล้ว		
4. ด้านความรู้		
4.1 ไม่มีเวลาในการศึกษาค้นคว้า หากความรู้เพิ่มเติม		
4.2 การพัฒนาความรู้ด้วยวิธีการเข้าอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงาน ไม่มีเวลาว่างเข้าร่วมและรู้สึกเสียเวลาไปนั่งฟัง		
4.3 ไม่อยากแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนบ้านทำให้เสียผลประโยชน์ และรู้สึกถูกเอาเปรียบ		
4.4 ไม่ต้องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำรงชีวิต และถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นเพราะรู้สึกไม่ทันสมัย		
5. ด้านคุณธรรม		
5.1 ไม่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือปฏิบัติในท้องถิ่น		
5.2 การประกอบอาชีพต้องคุ้มค่าต่อการลงทุน และเกิดประโยชน์ต่อตนเองเท่านั้น		

6. ข้อเสนอแนะ (โปรดระบุ)

6.1 ด้านการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- (1).....
- (2).....
- (3).....
- (4).....
- (5).....

6.2 ด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- (1).....
- (2).....
- (3).....
- (4).....
- (5).....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวกมลนพรรณ ชุมผาง
วัน เดือน ปีเกิด	23 พฤษภาคม 2526
สถานที่เกิด	จังหวัดขอนแก่น
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2549 จบการศึกษาปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาสัตวศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ
สถานที่ทำงาน	สำนักงานส่งเสริมและพัฒนากาไรเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ตำแหน่ง	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ

